

OPAS YRITYKSEN PERUSTAMISEEN

Taloudellinen näkökulma

Sirja Lähteenmäki

Opinnäytetyö
Joulukuu 2011
Liiketalouden koulutusohjelma

Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

LÄHTEENMÄKI, SIRJA: Opas yrityksen perustamiseen. Taloudellinen näkökulma

Opinnäytetyö 63 s., liitteet 6 s.
Joulukuu 2011

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda opas, jota aloittava yrittäjä voi hyödyntää yritystä perustettaessa sekä toiminnan alkuvaiheessa. Työn toimeksiantajana toimi Tilitoimisto Verso Oy, jonka toiveesta opinnäytetyössä käsiteltiin perustamista taloudellisesta näkökulmasta. Oppaan on tarkoitus toimia tukimateriaalina Ensimetrin asiantuntijatapaamisten yhteydessä.

Opinnäytetyö muodostaa itsessään oppaan, eikä työhön siten liity erillistä tuotosta. Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan siis työn tulos. Sisältöä suunniteltaessa pyrittiin keskittämään huomio Suomessa toimiviin pk-yrityksiin.

Tavoitteena oli luoda opas, jonka avulla aloittava yrittäjä pystyy tekemään toimintansa kannalta tärkeitä päätöksiä. Valinnoissa pyrittiin kiinnittämään huomio mahdollisimman monipuolisiin ja keskeisiin osa-alueisiin. Tämän avulla oli tarkoitus varmistaa, että opas palvelee sekä toimeksiantajaa että hänen asiakkaitaan ja muita aloittavia yrittäjiä. Yhtenä merkittävänä tavoitteena oli myös luoda selkeä kokonaisuus.

Lähdeaineisto on kerätty pääasiassa alan kirjallisuudesta sekä lainsäädännöstä. Ajantasaisen tiedon takaamiseksi työssä hyödynnettiin myös internet-sivuja. Toimivan kokonaisuuden luomiseksi opinnäytetyötä aloitettaessa tutustuttiin myös muihin yrityksen perustamista käsitteleviin oppaisiin.

Oppaan toimivuudesta tiedon saa vasta sen käytön yhteydessä asiakaspalautteiden muodossa. Yrityksen kannattavuuden takaamiseksi yrityksen on hyvä tutustua talousohjaukseen ja erilaisiin rahoitus- ja hinnoittelu menetelmiin ja vaihtoehtoihin. Talouteen vaikuttavissa tekijöissä ja niistä päätettäessä suunnittelu on tärkeässä roolissa.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences

LÄHTEENMÄKI, SIRJA: A Guide to setting up a business - the financial view-point.

Bachelor's thesis 63 pages, appendices 6 pages
December 2011

The aim of this Bachelor's thesis was to create a guide which a new entrepreneur can use when starting a business. The guide was commissioned by an accounting firm, Verso Oy. At Verso's request, the thesis deals with the start-up process from the financing point of view.

This thesis takes the form of the guide itself, which is at the same time the outcome of the work. When planning the contents of the guide, it was decided to focus attention on small and medium-sized businesses which operate in Finland.

The aim was to create a guide to help new entrepreneurs to make important decisions. The contents of the guide are intended to draw attention to the most widely applicable and core areas. This was intended to ensure that the guide serves the needs of Verso Oy, Verso's clients, and also other start-up entrepreneurs. One important aim was also to create a clearly unified whole.

The benefits of the guide will be discovered from the customer feedback in due course. Entrepreneurs should be familiar with financial control, and a variety of financial and pricing methods in order to ensure profitability. Forward planning plays an important role when making decisions about financing matters.

Key words: profitability, taxation, budgeting, pricing, finance

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO.....	6
2 ORGANISAATIOMUODOT	7
2.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja	7
2.2 Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö.....	7
2.3 Osakeyhtiö ja julkinen osakeyhtiö.....	9
2.4 Osuuskunta	10
2.5 Yhdistys	11
2.6 Säätiö.....	12
3 VEROTUS	14
3.1 Tuloverotus	14
3.1.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja	14
3.1.2 Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö	15
3.1.3 Osakeyhtiö ja julkinen osakeyhtiö	16
3.1.4 Osuuskunta	17
3.1.5 Yhdistys ja säätiö.....	19
3.2 Arvonlisäverotus.....	20
3.2.1 Arvonlisävero	20
3.2.2 Rekisteröityminen arvonlisäverovelvolliseksi.....	21
3.2.3 Vapaaehtoinen hakeutuminen	22
3.2.4 Alarajahuojennus	22
3.2.5 Arvonlisäveroton liiketoiminta.....	23
3.2.6 Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus	24
3.2.7 Yksityiskäyttöön ottaminen.....	24
4 RAHOITUS	26
4.1 Rahoituksen tarve	26
4.2 Yrityksen rahoitus.....	27
4.3 Rahoitusvaihtoehdot.....	28
4.3.1 Oma pääoma	28
4.3.2 Vieras pääoma.....	29
4.3.2.1 Pankkilaina	29

4.3.2.2 Vakuutusyhtiölaina.....	29
4.3.2.3 Muut rahoitusyhtiöt.....	30
4.3.3 Avustukset ja takaukset	31
4.4 Kustannukset ja riskit	32
4.5 Rahoituksen suunnittelu	33
5 BUDJETOINTI	35
5.1 Budjetointiprosessi	35
5.2 Budjetoinnin hyödyt	36
5.3 Henkilöstökustannukset	37
5.4 Tulosbudjetti.....	38
5.5 Rahoitusbudjetti	38
6 INVESTOINNIT	40
6.1 Investoinnit	40
6.2 Investointimenetelmät	41
6.2.1 Sisäisen korkokannan menetelmä	41
6.2.2 Takaisinmaksuajan menetelmä.....	43
7 HINNOITTELU.....	44
7.1 Hinnoittelun merkitys	44
7.2 Hinnoitteluprosessi	44
7.3 Hinnoittelukeinot.....	46
7.3.1 Kustannusperusteinen hinnoittelu	46
7.3.2 Markkinalähtöinen hinnoittelu.....	50
7.3.3 Tavoitekustannuslaskenta	51
7.3.4 Psykologinen hinnoittelu	52
8 YHTEENVETO	54
LÄHTEET	55
LIITTEET	58

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on toimia oppaana, josta aloittava yrittäjä saa tarvitsemiaan tietoja, yritystä perustettaessa. Liikeidea ja muut toimet, kuten markkinointi, voivat helposti viedä huomioon yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Tämän oppaan tavoitteena onkin avata aloittelevalle yrittäjälle verotusta, rahoitusta sekä muita talouspuolen tekijöitä, jotka on hyvä huomioida yritystoiminnassa ja sitä aloitettaessa. Tätä opasta suunniteltaessa on pyritty huomioimaan erityisesti tiedot, joita kotimainen pk-yritys tarvitsee ja voi hyödyntää toiminnassaan.

Näistä verotuksella ja rahoituksella on merkittävä rooli jo yritysmuotoa valittaessa, sillä jokainen haluaa itselleen parhaimman ja tuottavimman vaihtoehdon. Osakeyhtiön suosiota on osittain jopa selitetty siihen liittyvillä veroetuoletuksilla (Ossa, Saarnilehto & Villa 2007, 19). Oikea hinnoittelu ja budjetointi vaikuttavat paljon siihen, että toiminta pysyy kannattava sekä lyhyellä, että pitkällä aikavälillä.

Yritysmuotoa valittaessa pitää kuitenkin huomioida monia asioita. Tällaisia ovat mm. toimiala, toiminnan laajuus ja suunniteltu kesto. Myös yhtiömuodon ominaispiirteet, kuten omistajien vastuu ja hallinnoimisen mahdollisuuksiin tulee kiinnittää huomiota. (Ossa ym. 2007, 19.)

2 ORGANISAATIOMUODOT

2.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Luonnollisen henkilön harjoittama yritystoiminta voidaan jakaa yksityisliikkeen ja ammattitoimintaan (Ossa ym. 2007, 20). Luonnollinen henkilö (yksityishenkilö), jolla on asuinpaikka Euroopan talousalueella voi toimia yksityisenä elinkeinonharjoittajana (Yrityksen perustajan opas... 2008, 195). Yksityisessä toiminnassa yrittäjiä on vain yksi (Kinkki & Isokangas 2002, 182).

Ammatin harjoittaminen on usein luonnollisen henkilön päätyö sekä tulon lähde, eikä se yleensä edellytä suurta pääomapanosta. Yksityinen elinkeinonharjoittaminen on itsenäistä, eikä siinä toimita muiden määräys- ja valvontavallan alaisena. Itsenäisyys tuo kuitenkin vastuuta, sillä toimintaa harjoitetaan omilla nimillä ja omalla riskillä. Näin ollen kaikki sitoumukset, joita ammatinharjoittaja ammattitoiminnassaan tekee, sitovat häntä itseään. (Ossa ym. 2007, 20.)

Vaikka rajanveto liikkeen- ja ammatinharjoittajien välillä on hämärtynyt, on erolla kuitenkin käytännön merkitystä. Ammatinharjoittaja saa mm. pitää yksinkertaista maksuperusteista kirjanpitoa. Hän voi myös aloittaa toimintansa ilman perustamismuodollisuuksia. (Yrityksen perustajan opas... 2008, 195.)

2.2 Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat henkilöyhtiöitä. Henkilöyhtiö on kahden tai useamman yhtiömiehen (henkilön) yhteistoimintaan perustuva organisaatio ja yhtiömuoto. Toiminta ja yhtiö perustuvat sopimukseen, mutta tulee se silti merkittäväksi kaupparekisteriin. Yhtiö syntyy, kun yhtiösopimus tulee voimaan. Yhtiösopimus voi olla kirjallinen, suullinen tai hiljainen. (Ossa ym. 2007, 24.)

Yhtiömiesten tulee harjoittaa elinkeinotoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen saavuttamiseksi, jotta toiminta katsottaisiin henkilöyhtiöksi (Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389). Näin ollen mikä tahansa yhteis-

nen toiminta ei muodosta yhtiösuhdetta, sillä yhtiön on myös edistettävä yhtiömiesten taloudellisia etuja. Yleisin yhteinen tarkoitus on voiton tuottaminen. Tarkoituksena voi olla myös muu yhteinen taloudellinen toiminta, kuten tietyn yhteisen tehtävän suorittaminen mahdollisemman edullisilla kustannuksilla. (Ossa ym. 2007, 24.)

Kommandiittiyhtiö eroaa avoimesta yhtiöstä siinä, että kommandiittiyhtiössä on kahdenlaisia yhtiömiehiä: vastuunalaisia ja äänettömiä, joita kumpaakin pitää olla vähintään yksi (Ossa ym. 2007, 24). Sekä avoimessa että kommandiittiyhtiössä vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat yhtiön sitoumuksista henkilökohtaisesti ja rajattomasti. Kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen vastuu on puolestaan rajoitettu. Äänetön yhtiömies ei osallistu kommandiittiyhtiön hallinnoimiseen, vaan hän toimii äänivallattomana pääoman sijoittajana. Tästä vuoksi hän ei myöskään vastaan yhtiön sitoumuksista muulla kuin yhtiöön sijoittamalaan pääomalla. (Ossa ym. 2007, 25.)

Kommandiittiyhtiössä äänettömän yhtiömiehen sijoituksen suuruudesta tulee aina määrätä yhtiösopimuksessa ja se ilmaistaan sopimuksessa täsmällisenä rahasummana. Panos voi tosin olla muutakin kuin rahaa, esimerkiksi apportiomaisuutta. (Ossa ym. 2007, 26.) Apportiomaisuus voi olla esimerkiksi yrityksen käyttöön annettuja ajoneuvoja tai työkaluja – ja laitteita, jolla on rahallista arvoa yrityksen kannalta.

Kommandiittiyhtiö ja avoin yhtiö perustetaan siis yhtiösopimuksella. Yhtiösopimuksessa tulee mainita yhtiön toiminimi, kunta, toimiala sekä tilikausi. Tämän lisäksi yhtiösopimuksesta tulee selvittää yhtiömiesten tiedot sekä heidän panostensa laatu ja suuruus. Kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksessa tulee lisäksi määritellä ketkä yhtiömiehistä ovat vastuunalaisia ja ketkä äänettömiä yhtiömiehiä. Yhtiösopimuksesta tulee selvittää myös äänettömän yhtiömiehen rahapanoksen määrä. Yhtiöstä tulee oikeustoimikelpoinen, kun yhtiösopimus tulee voimaan. Tästä huolimatta on yhtiö silti merkittävä kaupparekisteriin (Ossa ym. 2007, 27).

2.3 Osakeyhtiö ja julkinen osakeyhtiö

Suomessa on kaksi osakeyhtiömuotoa: yksityinen osakeyhtiö ja julkinen osakeyhtiö. Molemmat yhtiömuodot ovat erillisiä oikeushenkilöitä rekisteröimisestään lähtien. Yksityisen osakeyhtiön vähimmäisosakepääoma on 2 500 euroa ja julkisen osakeyhtiön 80 000 euroa. Yksityisen osakeyhtiön arvopapereita ei saa ottaa arvopaperimarkkinalaissa (495/1989) tarkoitetun julkisen kaupankäynnin kohteeksi.

Osakeyhtiö on osakkeenomistajista erillinen oikeushenkilö. Osakeyhtiö on sekä oikeuskelpoinen että oikeustoimikelpoinen. Oikeuskelpoisuudella tarkoitetaan sitä, että yhtiöllä voi olla oikeuksia ja velvollisuuksia. Oikeustoimikelpoisuudella puolestaan tarkoitetaan osakeyhtiön itsenäistä kykyä määrätä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Yhtiö voi siis itsenäisesti vastata ja olla kantajana tuomioistuimessa sekä omistaa ja hallita omaisuuttaan. Koska osakeyhtiö on erillinen oikeushenkilö, on osakkeenomistajan vastuu rajoitettua. (Ossa ym. 2007, 58.)

Osakkeenomistajilla on rajoitettu vastuu yhtiön velvoitteista. Yhtiön velkoja, muu sopimuskumppani tai kukaan muukaan ei voi siis vaatia yhtiön osakkaalta yhtiön veloitteen tai sitoumuksen täyttämistä, kuten henkilöyhtiöissä. Osakkeenomistaja voi kuitenkin vastata yhtiön sitoumuksista esimerkiksi toimimalla takaa-jana osakeyhtiön velkaan. (Ossa ym. 2007, 58.)

Osakeyhtiön toimielimiä ovat yhtiökokous, hallitus ja toimitusjohtaja. Näistä pakollisia ovat hallitus ja yhtiökokous. Osakeyhtiötä perustettaessa pitää laatia perustamissopimus.

Perustamissopimuksessa tulee mainita sopimuksen päivämäärä, osakkeen omistajat ja heidän merkitsemiensä osakkeiden määrä. Näiden lisäksi myös osakkeen merkintähinta ja maksuaika sekä hallituksen jäsenet tulee mainita perustamissopimuksessa. Yhtiöjärjestyksen tulee olla joko perustamissopimuksen osana tai sen liitteenä. Yhtiöjärjestyksessä tulee mainita ainakin yhtiön toimintatila, toimiala ja kotipaikka. (Osakeyhtiölaki 2006.)

2.4 Osuuskunta

Osuuskunnassa on oltava vähintään kolme jäsentä ja sen voi perustaa 3 luonnollista henkilöä, yhteisöä, säätiötä tai muuta henkilöä. Perustajista on tultava osuuskunnan jäseniä ja heidän on allekirjoitettava osuuskunnan perustamiskirja.

Perustamiskirjassa tulee aina olla osuuskunnan säännöt, perustajien täydelliset nimet ja osoitteet, jos perustaja on luonnollinen henkilö, tämän asuinpaikka ja suomalainen henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika. Perustamiskirjassa on myös oltava perustajille annettavat osuudet, perustamisesta osuuskunnan maksettavaksi tulevat kulut tai niiden arvioitu enimmäismäärä, osuuskunnan ensimmäisen hallituksen tai, jos hallintoneuvosto valitsee hallituksen, hallintoneuvoston jäsenten ja tarvittaessa tilintarkastajien nimet. (Osuuskuntalaki 28.12.2001/1488.)

Osuuskunnan säännöissä tulee puolestaan mainita osuuskunnan toiminimi, kotipaikkana oleva Suomen kunta, toimiala, osuuden nimellisarvo ja sen suorittamistapa sekä tilikausi (Osuuskuntalaki 28.12.2001/1488). Osuuspääoman ei tarvitse olla maksettuna ennen rekisteröintiä, sillä osuuspääomaa ei rekisteröidä. Osuuspääoman määrä on vaihtuva ja sidoksissa jäsenten ottamien osuuk-sien lukumäärään. Myös osuuskunnassa osuuspääoman maksuun voi käyttää apporttiomaisuutta rahan sijasta. (Ossa ym. 2007, 121.)

Osuuskunta syntyy, kun se on merkitty Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämään rekisteriin. Osuuskunnasta tulee itsenäinen oikeushenkilö (oikeus- sekä oikeustoimikelpoinen), vasta kun se on merkitty rekisteriin. Se on ilmoitettava rekisteröitäväksi kuuden kuukauden kuluessa perustamiskirjan allekirjoittamisesta, muutoin perustaminen raukeaa. (Ossa ym. 2007, 121.)

2.5 Yhdistys

Yhdistykselle tunnusomaiseksi piirteeksi katsotaan usein jäsenmäärän vaihtuvuus ja muuttuvuus. Yhdistys on useimmiten jäsenten sopimukseen perustuva yhteenliittymä, joka pyrkii jäsentensä tarkoituksien toteuttamiseen. Yhdistykset voidaan jakaa taloudellisiin ja aatteellisiin yhdistyksiin. (Koski & Sillanpää 2011.)

Yhdistykset voidaan jakaa aatteellisiin ja taloudellisiin yhdistyksiin. Tämän lisäksi yhdistykset voivat olla joko rekisteröityjä tai rekisteröitymättömiä. Yhdistyslaki ei koske yhdistyksiä, joiden tarkoitus on hankkia taloudellisia etuja taloudelliselle toiminnalle tai erityislainsäädännöllä järjestettyjä yhdistyksiä. Muun muassa raha-automaattiyhdistys on erityislainsäädännöllä järjestetty yhdistys. (Koski & Sillanpää 2011.)

Yhdistyslain (503/1989) mukaan yhdistyksen voi perustaa vähintään kolme jäseneksi liittyvää henkilöä perustamiskirjalla. Jäsenet voivat olla sekä luonnollisia henkilöitä että oikeushenkilöitä. Perustamiskirjaan tulee liittää yhdistykselle laaditut säännöt. Säännöissä on mainittava tietyt laissa edellytetyt vähimmäistiedot yhdistyksestä. Tällaisia tietoja ovat mm. yhdistyksen nimi, kotipaikka, tarkoitus ja toimintamuodot sekä hallinnon järjestelyyn liittyvät seikat.

Patentti- ja rekisterihallitus ylläpitää yhdistysrekisteriä. Kirjallinen perusilmoitus toimitetaan Patentti- ja rekisterihallitukselle tai paikallisviranomaiselle (kihlakunnan rekisteritoimisto), joka toimittaa ilmoituksen eteenpäin. Yhdistys on oikeuskelpoinen oikeushenkilö rekisteröinnin jälkeen. Jäsenet eivät myöskään siten vastaa henkilökohtaisesti yhdistyksen velvoitteista. Yhdistyksellä on myös jäsentensä varallisuudesta erillinen oma varallisuutensa. (Koski & Sillanpää 2011.)

Yhdistyksessä päätösvalta kuuluu sen jäsenille, jotka käyttävät sitä yhdistyksen kokouksessa. Jokaisella yhdistyksen 15 vuotta täyttäneellä jäsenellä on yhdistyksen kokouksessa äänioikeus ja jokaisella äänioikeutetulla yksi ääni, jollei yhdistyksen säännöissä ole toisin määrätty. Yhdistyksellä on oltava myös halli-

tus, johon kuuluu vähintään kolme jäsentä. Mikäli yhdistyksellä ei ole tilintarkastajaa, tulee sillä olla toiminnantarkastaja.

Rekisteröimätön aatteellinen yhdistys ei ole oikeuskelpoinen. Rekisteröimättömän yhdistyksen puolesta tehdystä velvoitteesta vastaavat toimeen osallistuneet tai siitä päättäneet henkilöt henkilökohtaisesti sekä yhteisvastuullisesti. Yhdistys voi olla rekisteröimätön, jos sitä ei ole vielä ehditty merkitä rekisteriin. Joissain tapauksissa yhdistystä ei ole edes tarkoitus rekisteröidä, esimerkiksi tilanteissa, joissa toiminta on vähäistä.

2.6 Säätiö

Säätiö ei ole yhteisö, koska sillä ei ole lainkaan asioista päättämään oikeutettuja jäseniä tai osakkaita. Säätiötä luonnehditaan usein määrättyyn tarkoitukseen luovutetuksi omaisuudeksi, jolle on järjestetty oma erillinen hallinto. (Koski & Sillanpää 2011.) Säätiön toimielinten tulee pyrkiä toteuttamaan ainoastaan säätiön tarkoitus. Hallintoelimet ovatkin vahvasti sidottuja säätiön perustajan antamiin määräyksiin. Säätiöt voi olla itsenäisiin tai epäitsenäisiin sekä yksityisoikeudellinen tai julkisoikeudellinen.

Epäitsenäisillä säätiöillä ei ole omia hallintoelimiä. Ne eivät myöskään ole oikeuskelpoisia eivätkä kuulu säätiölain alaisuuteen. Tyypillisiä epäitsenäisiä säätiöitä ovat erilaiset lahjoitus- ja testamenttirahastot. (Koski & Sillanpää 2011.)

Julkisoikeudellisia säätiöitä puolestaan käytetään toteuttamaan julkisyhteisöjen tehtäviä. Säätiön hallinto liittyy usein myös julkisyhteisön hallintoon. Julkisoikeudellisia säätiöitä ovat mm. Suomen Pankki ja Kansaneläkelaitos.

Itsenäiset yksityisoikeudelliset säätiöt voidaan jakaa laitossäätiöihin ja pääomasäätiöihin. Laitossäätiöt ovat toiminnallisia säätiöitä eli ne harjoittavat itse tarkoituksensa toteuttamiseen tähtäväää toimintaa. Tällaista toimintaa voi olla mm. sairaalan ylläpito. Useimmiten niiden toimintaa ei voida ylläpitää pelkästään alkuperäisellä pääomalla. Laitossäätiöiden on hankittava lisätuloja mm.

toiminnasta saatavilla tuotoilla sekä avustuksilla. Pääomasäätiöt puolestaan jakavat apurahoja sekä avustuksia tukeakseen muiden toimintaa.

Useimmiten säätiöitä on perustettu palvelemaan sivistys-, kulttuuri- ja opetus-tarkoituksia. Toinen merkittävä ryhmä on huoltotoimintaa harjoittavat säätiöt, joita ovat mm. lasten- ja vanhustenhuoltoa varten perustetut laitossäätiöt. Jonkin verran perustetaan säätiöitä myös nuorisotyön sekä urheilun alalla. (Koski & Sillanpää 2011.)

Säätiön perustaminen pohjautuu säädekirjaan tai kirjalliseen testamenttiin. Perustamismääräyksessä tulee mainita säätiön tarkoitus sekä sille tuleva omaisuus. Luvan säätiön perustamiselle antaa patentti- ja rekisterihallitus, joka myös vahvistaa säätiön säännöt. Patentti- ja rekisterihallituksen tulee antaa lupa säätiön perustamiseen, jos sen tarkoitus on hyödyllinen. Myös säätiön säännöt tulee vahvistaa, mikäli ne eivät ole lain tai hyvien tapojen vastaisia. Säätiölle tulevan omaisuuden pitää olla yli 25 000 euroa.

Säätiön saatua perustamislupa, tulee se ilmoittaa säätiörekisteriin kuuden kuukauden kuluessa. Säätiön hallituksen jokaisen jäsenen pitää ilmoitus allekirjoittaa ja sen pitää sisältää lain vaatimat tiedot. Säätiöstä tulee oikeuskelpoinen, kun se on merkitty rekisteriin. (Säätiölaki 1930.)

Säätiöllä on oltava hallitus, johon kuuluu puheenjohtaja ja vähintään kaksi muuta jäsentä. Säännöissä tulee mainita hallituksen jäsenten asettamistapa ja toimikausi. Säätiössä tulee olla myös vähintään yksi KHT- tai HTM-tilintarkastaja. Säätiölaki sisältää lisäksi säännöksiä säätiön toimintakertomuksesta, tilinpäätöksestä ja tilintarkastuksesta. (Säätiölaki 1930.)

3 VEROTUS

3.1 Tuloverotus

3.1.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Yksityinen elinkeinonharjoittaja maksaa tuloksestaan veroa kuten yksityishenkilö. Toiminnan tulos jaetaan ansio- ja pääomatuloksi. Ansiotuloa verotetaan siis progressiivisesti ja pääomatulosta maksetaan veroa 28 %:a. Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla on kuitenkin mahdollisuus vähentää vahvistettu tappio.

Elinkeinotoiminnan tulos lasketaan siten, että elinkeinotoiminnan tuotoista vähennetään elinkeinotoiminnan kulut. Tuloksesta vähennetään vielä mahdolliset aikaisempien vuosien tappiot, jolloin saadaan yritystulo. Tämä yritystulo jaetaan elinkeinonharjoittajan ansio- ja pääomatuloksi.

Yritystulosta korkeintaan 20 %:a edellisen vuoden nettovarallisuudesta voi olla pääomatuloa. Ensimmäisen vuoden aikana pääomatulo-osuus lasketaan saman vuoden nettovarallisuuden mukaan. Yrittäjä voi halutessaan myös vaatia, että pääomatulo-osuus lasketaan 10 % tai 0 %:n mukaan. Tätä on erikseen vaadittava ennen verotuksen päättymistä (Verohallinto 2011b).

Nettovarallisuus lasketaan vähentämällä elinkeinotoiminnan varoista sen velat. Elinkeinotoiminnan varoihin luetaan esimerkiksi varastossa olevat myytävät tuotteet. Jos yrityksellä on työntekijöitä, lisätään varoihin myös 30 %:a maksetuista palkoista. Tämän lisäyksen hoitaa Verohallinto (Verohallinto 2011b).

Yritystulosta vähennetään pääomatulo-osuus, ja erotukseksi jää ansiotulo-osuus. Ansiotulo lisätään muihin mahdollisiin ansiotuloihin, esimerkiksi palkkatuloihin. Jos puoliset harjoittavat elinkeinotoimintaa yhdessä jaetaan yritystulo puolisoitten kesken tasan tai työpanoksen suhteessa ja kumpikin suorittaa saamastaan tulosta verot henkilökohtaisen verotuksensa mukaisesti.

3.1.2 Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö

Avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö ei ole erillinen verovelvollinen, joten yhtiömiehet maksavat omasta tulo-osuudestaan veroa henkilökohtaisen verotuksensa mukaisesti. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön tulolähteen tulos jaetaan yhtiömiehille verotettavaksi tulo-osuuksina. Tulo-osuus jaetaan ansio- ja pääomatuloksi kuten yksityisellä elinkeinonharjoittajalla.

Tulolähteen nettovarallisuus saadaan, kun tulolähteen varoista vähennetään tulolähteen velat. Lisäksi tulolähteen nettovarallisuuteen lisätään 30 % verovuoden päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana maksetuista ennakonpidätyksen alaisista palkoista. Nettovarallisuuteen tehdään yhtiömiestasolla määrätyt oikaisut.

Jos tulos on tappiollinen, vahvistetaan se kyseisen tulolähteen tappioksi. Jos tulolähteen tulos on tappiollinen, vahvistetaan tappio kyseisen tulolähteen tappioksi. Avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön tappiota ei voi verotuksessa siirtää yhtiömiehelle, vaan vahvistettu tappio vähennetään seuraavasta voitollisesta tuloksesta. (Verohallinto 2011b.)

Jokaisen tulolähteen (elinkeinotoiminta, maatalous ja henkilökohtainen) tulos pitää laskea ja jakaa yhtiömiehille erikseen. Pääomatuloa voi olla 0 %, 10 % tai 20 %:a edellisen verovuoden nettovarallisuudesta. Pääomatulot verotetaan 28 %:n verokannalla yhdessä yhtiömiehen muiden pääomatulojen kanssa. Vastavasti ansiotulot verotetaan muiden ansiotulojen kanssa progressiivisen veroasteikon mukaisesti.

Äänettömän yhtiömiehen voitto-osuus on Suomen pankin vahvistaman viitekoron mukainen, ellei muuta ole yhtiösopimuksessa sovittu (Suomen yrittäjät 2011a). Voitto-osuus siis voidaan määritellä muullakin tavalla kuin korkona. Äänettömällä yhtiömiehellä ei ole pääsääntöisesti oikeutta korkoon, jos tulos tilikaudelta ei synny voittoa. Ääneton yhtiömies voi saada sekä pääoma- että ansiotuloa. Jos hänen tulo-osuutensa nettovarallisuudesta on 20 %:a tai sen alle verotetaan se pääomatulona (Niskakangas 2011).

3.1.3 Osakeyhtiö ja julkinen osakeyhtiö

Osakeyhtiö ja osuuskunta ovat itsenäisiä verovelvollisia. Niiden saama tulo verotetaan osakeyhtiön ja osuuskunnan tulona. Kun veronalaisista tuloista vähennetään vähennyskelpoiset menot, saadaan osakeyhtiön ja osuuskunnan verotettava tulo. Osakeyhtiöt maksavat tuloveroa 26 prosenttia verotettavasta tulostaan.

Osakeyhtiön kolme eri tulonlähdettä voi olla elinkeinotulo, maatalous tai henkilökohtainen. Henkilökohtainen tulonlähde voi muodostua esimerkiksi vuokralla olevasta asunnosta, joka ei palvele elinkeinotoimintaa. Osakeyhtiöiden tulolähteiden verotettavat tulot lasketaan erikseen vähentämällä verovuoden tulosta aiempien vuosien vahvistetut tappiot samoista lähteistä. Tulolähteiden verotettavat tulot lasketaan yhteen, ja summaan kohdistuu tuloero. (Verohallinto 2011b.)

Verotuksessa vahvistetut tappiot vähennetään seuraavien 10 verovuoden aikana tulojen mukaan sen tulonlähteen mukaan, josta ne ovat syntyneet. Yhtiö menettää oikeuden tappion vähentämiseen, jos osakkeista yli 50 %:a on vaihtanut tappiovuoden aikana joko suoraan tai välillisesti omistajaa tai sen jälkeen jonkin muun kuin perinnön tai testamentin vuoksi. Poikkeuslupaa tappion vähentämiseen voi kuitenkin hakea

Osakeyhtiöissä osakkaita verotetaan vasta kun he nostavat tuloa esimerkiksi palkkana tai osinkona. Listatuissa (=julkisesti noteeratuissa) yhtiöissä osingot ovat saajalleen aina osittain veronalaista tuloa. Listaamattomissa yhtiöissä osakkailla on mahdollisuus nostaa yhtiöstä verovapaata osinkoa tiettyyn rajaan asti. Tässä tapauksessa osinko jaetaan verovapaaseen tuloon, pääomatuloon tai ansiotuloon yhtiön nettovarallisuuteen pohjautuvan osakkeiden matemaattisen arvon perusteella. Osingon jakaminen ei aiheuta veroseuraamuksia osinkoa jakavalle yhtiölle (Verohallinto 2011b).

Jotta voidaan laskea, paljonko osingosta tulee maksaa veroa, pitää selvittää osakkeen matemaattinen arvo. Osakkeen matemaattinen arvo saadaan, kun

yrittäjän tarkistettu nettovarallisuus jaetaan ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä. Osakkeiden matemaattiseen arvoon tehdään oikaisuja ennen osingon jakamista. Tällaisia oikaisuja ovat mm. osakaslaina tai yhtiön varoihin kuuluvan asunnon arvo. Jos osakas tai hänen perheensä omistaa yli 10 %:a osakkeista vähennetään laina osakkeiden arvosta. (Verohallinto 2011b.)

$$\text{Osakkeen matemaattinen arvo} = \frac{\text{nettovarallisuus}}{\text{osakkeiden lukumäärä}}$$

Listaamattomasta yhtiöstä saatu osinko voi olla pääomatuloa, ansiotuloa tai verotonta tuloa. Jos osinko on alle 9 % matemaattisesta arvosta ja osakas saa osinkoa alle 90 000 euroa, on se kokonaan verotonta tuloa. Jos osakas saa osinkoa yli 90 000 euroa, on osa ylittävistä osista verollista. Ylimenevästä osasta 70 % on veronalaista pääomatuloa, josta osakkaan pitää maksaa veroa 28 %:a. Loput 30 % ovat puolestaan verotonta tuloa. (Tuloverolaki 1992.)

Jos osakas saa listaamattomasta yhtiöstä osinkoa yli 9 % matemaattisesta arvosta, verotetaan se ansiotulona. Ylimenevästä osasta 70 % on ansiotuloa ja loput 30 % verotonta tuloa. Ansiotulo verotetaan progressiivisen veroasteikon mukaisesti. (Verohallinto 2011b.)

Julkisesta osakeyhtiöstä saadut osingot ovat aina pääomatuloa. Saadusta osingosta 70 %:a on veronalaista tuloa ja loput 30 %:a verovapaata (Tuloverolaki 30.12.1992/1535). Jos kyseessä on asuntojen vuokraustoimintaa harjoittava yritys, joka on vapautettu velvollisuudesta suorittaa tuloveroa, on saatu osinko kokonaan veronalaista tuloa. (Verohallinto 2011b.)

3.1.4 Osuuskunta

Osuuskuntaa verotetaan erillisenä verovelvollisena, jos se on merkitty kaupparekisteriin ennen tilikauden päättymistä. Osuuskunnan verokanta on 26 %:a. Jos osuuskunta ei ole rekisteröitynyt, verotetaan sitä kuin elinkeinoyhtymää.

Osuuskunta voi vähentää vahvistetut tappiot saman tulolähteen tuloksesta 10 seuraavan verovuoden aikana tai sitä mukaa kuin tuloa syntyy. Poikkeuksena kuitenkin tilanteen, joissa osuuskunnan osuuksista yli puolet on vaihtanut omistajaa (ei perintä tai testamentti eikä yli puolet jäsenistä vaihtunut). Tappiota ei myöskään saa vähentää, jos uusi jäsen merkitsee enemmän uusia osuuksia kuin jo olemassa olevilla jäsenillä on yhteensä. Osuuskunta saa lisäksi vähentää verotuksessa ylijäämäpalautuksen kokonaan, jos jakoperusteena ovat osuuskunnan myynnit tai ostat (tai niihin rinnastettavat suoritukset) (Verohallinto 2011b).

Osuuskunnan jäsenillä on oikeus nostaa palkkaa osuuskunnan hyväksi tekemästään työstä. Tämän lisäksi osuuskunta voi jakaa jäsenilleen voittoa joko ylijäämäpalautuksena tai osuuspääoman korkona. Ylijäämäpalautus on jäsenelle verovapaata tuloa, jos kysymyksessä on suoritus, joka perustuu hänen tekemiinsä yksityistalouden ostoihin. Palautus on veronalaista tuloa, jos ylijäämäpalautus liittyy saajan elinkeinotoimintaan, maatilatalouteen tai muuhun tulonhankkimistoimintaan. Tällöin ylijäämäpalautus verotetaan jäsenen palkkana. (Verohallinto 2011b.)

Osuuskunnan jäsenelle maksettu osuuspääoman korko on saajalle 1 500 euroon asti kokonaan verovapaata tuloa. Ylimenevästä osasta 30 % verovapaata tuloa ja 70 % on veronalaista pääomatuloa. Pääomatulosta maksetaan veroa 28 %:a. (Verohallinto 2011b.)

3.1.5 Yhdistys ja säätiö

Yhdistysten ja säätiöiden verotuksessa on olennaista se onko kyseessä yleishyödyllinen yhdistys tai säätiö vai ei. Jos kyseessä ei ole yleishyödyllinen yhdistys tai säätiö tulee sen maksaa kaikesta tulosta 26 prosenttia veroa. Ellei yhdistys tai säätiö ole rekisteröity, sen saamat tulot verotetaan jäsentensä tuloina, sillä tällöin se katsotaan yhtymäksi ja verotus suoritetaan kuten avoimessa ja kommandiittiyhtiöissä.

Yleishyödyllinen yhdistys tai säätiö on verovelvollinen saamastaan elinkeinotulosta, josta pitää maksaa 26 %:a veroa. Elinkeino toimintaa on se jos kulut kateetaan myymällä palveluita tai tuotteita kuten samoilla markkinoilla toimivat yritykset. Myös palkattu henkilökunta voi viitata siihen, että kyseessä on elinkeino toiminta. Tämän lisäksi myös ulkopuolisille järjestetty koulutustoiminta ja säännöllisten messutapahtumien järjestäminen sekä julkaisutoiminta kuuluvat elinkeino toimintaan. Jos yleishyödyllinen yhdistys tai säätiö saa pienimuotoisesta myynnistä tuloja, jotka käytetään oman toiminnan rahoittamiseen, ei sitä kuitenkaan yleensä pidetä elinkeinotulona.

Yleishyödyllisen yhdistyksen tai säätiön veronalaista tuloa kiinteistöstä saatu tulo on silloin kun kiinteistö tai sen osa on jossain muussa kuin yleisessä tai yleishyödyllisessä käytössä. Metsätalouden pääomatulo, vuokratulo tai maatalouden tulo lasketaan myös kiinteistön tuloihin. Veroprosentti tällöin Yleishyödyllisellä yhdistyksellä tai säätiöllä on 8,9804. (Verohallinto 2011b.)

Kiinteistöstä saatu tulo on verovapaata, jos kiinteistöä käytetään yleiseen tai yleishyödylliseen tarkoitukseen kuten kouluna tai kiinteistö on yhdistyksen tai säätiön omassa käytössä. Jos kuitenkin kiinteistöstä yli puolet on elinkeinotoiminnan käytössä, siitä saatava tulo on verotettavaa elinkeinotuloa.

Myös henkilökohtaisen tulolähteen tulot ovat yleishyödylliselle yhdistykselle tai säätiölle verovapaita tuloja. Henkilökohtaisen tulolähteen tuloja ovat mm. jäsenmaksuista saadut tulot sekä mahdolliset korko- ja osinkotulot sekä lahjoituk-

set. Jos kyseessä ei ole yleishyödyllinen yhdistys, on sen maksettava veroa kaikista tuloistaan.

Jos yhdistystä ei ole rekisteröity, pidetään sitä verotuksessa yhtymänä, jonka tulo verotetaan sen jäsenten tulona. Poikkeuksena tästä on tilanne, jossa yhdistyksen on tarkoitus rekisteröityä ja rekisteröinti on laitettu vireille ennen vero vuoden päättymistä. Tällöin voidaan tällaista rekisteröimätöntä yhdistystä pitää verotuksessa yhdistyksenä.

Yleishyödyllisellä yhteisöllä on mahdollisuus saada verohuojennus, jos se harjoittaa yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa. Tällöin sille voidaan myöntää vapautus tuloverosta, vaikka tulo muuten olisikin veronalaista. Huojennuksen voi saada vain tuloverosta. Veronhuojennuksen saaminen edellyttää kirjallista hakemusta ja se on maksullinen. (Verohallinto 2011b.)

3.2 Arvonlisäverotus

3.2.1 Arvonlisävero

Arvonlisävero on kulutusvero, jonka myyjä useimmiten lisää tavarahan tai palvelun myyntihintaan. Tällöin myyjä perii myynnin yhteydessä veron, jonka suorittaa valtiolle. Kaikki, jotka harjoittavat liiketoiminnan muodossa tavaroiden tai palveluiden myyntiä, vuokrausta tai niihin rinnastettavaa toimintaa ovat arvonlisäverovelvollisia.

Arvonlisävero on tarkoitettu kuluttajan maksettavaksi. Myyjällä on tämän vuoksi oikeus vähentää arvonlisävero, joka sisältyy sellaisen tavarahan tai palvelun hintaan, jonka hän on ostanut toiselta arvonlisäverovelvolliselta liiketoimintaansa varten. Tämän vähennysoikeiden vuoksi lopullisiin kuluttajahintoihin sisältyy vain yhdenkertainen vero. (Verohallinto 2011a.)

3.2.2 Rekisteröityminen arvonlisäverovelvolliseksi

Jos yritys harjoittaa arvonlisäverovelvollista toimintaa, on sen ilmoitettava arvonlisäverovelvolliseksi. Ilmoittautuminen alv-rekisteriin tulee tehdä ennen verollisen toiminnan aloittamista. Rekisteriin voi ilmoittautua jo silloin, kun arvonlisäverovelvollista toimintaa varten tehdään hankintoja (Verohallinto 2011a).

Arvonlisäverovelvolliseksi hakeudutaan yritysmuodon mukaisella Y-lomakkeella. Kun kyseessä on uusi yritys, käytetään perustamisilmoituslomaketta. Mikäli yrityksen Y-tunnus on jo käytössä, hakeudutaan alv-rekisteriin muutosilmoituslomakkeella. Yritys ei voi hakeutua verovelvolliseksi takautuvasti ja useimmiten yritys merkitään verovelvolliseksi ilmoituksen saapumispäivästä lähtien. (Verohallinto 2011a.)

Yrityksen, joka on merkitty alv-rekisteriin, on ilmoitettava arvonlisäveron tiedot kausiveroilmoituksella sekä maksettava myyntiensä mukainen arvonlisävero verotilille. Ilmoitus- ja maksujakso voi olla kuukausi, neljännesvuosi tai kalenterivuosi (Verohallinto 2011a). Myyjän on annettava ostajalle lasku, joka sisältää arvonlisäverolaissa määritellyt laskumerkinnät (ks. liite 2).

Tilitettävän veron määrä saadaan selville, kun vähennetään kuukauden myyntien verosta saman kuukauden vähennyskelpoisiin ostoihin sisältynyt vero. Jotta ostetusta tuotteesta tai palvelusta voidaan tehdä vähennys, on se pitänyt hankkia arvonlisäverovelvollista liiketoimintaa varten toiselta arvonlisäverovelvolliselta (Verohallinto 2011a). Vähennystä ei saa tehdä esimerkiksi silloin, jos tuote tai palvelu on hankittu arvonlisäverotonta toimintaa (kuten sairaanhoito) tai yrittäjän yksityiskäyttöä varten. Vähennettävien arvonlisäverojen yhteismäärä tulee ilmoittaa kausiveroilmoituksella.

3.2.3 Vapaaehtoinen hakeutuminen

Arvonlisäverovelvolliseksi voi hakeutua halutessaan myös vapaaehtoisesti, vaikka tilikauden liikevaihto olisi alle 8 500 euroa. Jos liiketoimintaan liittyy menoja, joihin sisältyy arvonlisäveroa, voi vapaaehtoinen hakeutuminen olla perusteltua. Jos yritys puolestaan myy tuotteensa suoraan kuluttajalle, voisi silloin olla etua toimia arvonlisäverotuksen ulkopuolella. Myös vapaaehtoista arvonlisäverovelvollisuutta haetaan Y-lomakkeella ja hakeutuja merkitään alv-velvolliseksi aikaisintaan ilmoituksen saapumispäivästä lähtien. (Verohallinto 2011a.)

Vain yritys, jonka toiminta tapahtuu liiketoiminnan muodossa, voidaan merkitä alv-velvolliseksi. Kuitenkin joissain poikkeustapauksissa yrityksille on annettu mahdollisuus hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi silloinkin, kun hän ei lain mukaan olisi alv-velvollinen. Toiminnan tulee kuitenkin tapahtua liiketoiminnan muodossa. (Arvonlisäverolaki 1993.)

Arvonlisäverovelvolliseksi voivat hakeutua yleishyödyllinen yhdistys ja uskonnollinen yhdyskunta. Tämän lisäksi myös ulkomaalainen elinkeinonharjoittaja tai yhteisöhankintojen tekijä (ostaa irtaimia esineitä toisesta EU-maasta). Myös kiinteistön vuokraaja voi toimia arvonlisäverovelvollisena.

3.2.4 Alarajahuojennus

Arvonlisäverovelvollinen voi saada huojennusta maksettavasta arvonlisäverosta, jos tilikauden (12 kk) veroton liikevaihto on alle 22 500 euroa. Arvonlisäverovelvollinen maksaa tilikauden aikana arvonlisäveron sekä antaa kausiveroilmoitukset normaalisti. Verovelvollinen myös laskee itse huojennukseen oikeuttavan määrän sekä ilmoittaa tiedot tilikauden viimeisen kuukauden tai kalenterivuoden viimeisen kohdekauden kausiveroilmoituksella. (Verohallinto 2011a.)

Huojennuksen voivat saada kaikki arvonlisäverovelvolliset yritysmuodosta riippumatta. Saatavan huojennuksen määrä riippuu yrityksen liikevaihdosta. Jos

yrittäjän liikevaihto on 8 500 – 22 500 euroa on sillä mahdollisuus saada osittainen huojennus arvonalisäverosta. Huojennuksen määrän voi laskea seuraavasti:

$$\frac{(\text{liikevaihto} - 8\,500) \times \text{vero}}{\text{vero} - 14\,000}$$

Jos tilikauden ostoihin sisältyvä vero on suurempi kuin myynneistä suoritettava vero tilikaudelta suoritettava eli vero on negatiivinen, huojennusta ei voi saada. Verovelvollinen saa huojennuksena koko tilikaudelta tilittävän veron, jos liikevaihto on tilikaudella enintään 8 500 euroa. (Arvonlisäverolaki 1993.)

3.2.5 Arvonlisäveroton liiketoiminta

Yrittäjän harjoittama vähäinen liiketoiminta kuuluu arvonalisäverotuksen ulkopuolelle. Vähäisen toiminnan rajana pidetään 8 500 euron liikevaihtoa, 12 kuukauden pituisen tilikauden ajalta. Tätä rajaa tarkastellaan vuosittain. Jos tilikausi on alle 12 kuukautta, pitää liikevaihto muuttua vastaamaan 12 kuukauden liikevaihtoa. Yrittäjän on itse arvioitava ennakkoon ylittyykö tämä raja tilikaudenaika vai ei.

Joitakin lainsäädännössä erikseen mainittuja toimintoja, muun muassa kiinteistöjen ja osakehuoneistojen myynti, terveyden- ja sairaanhoitopalvelut sekä sosiaalihuoltopalvelut on jätetty arvonalisäverotuksen ulkopuolelle. Yrittäjä ei ole arvonalisäverovelvollinen, jos se myy ainoastaan näitä tavaroita tai palveluita. (Arvonlisäverolaki 1993.)

Jos myynti tilikauden aikana ylittääkin 8 500 euron rajan, tulee vero suorittaa koko tilikauden myynnistä ja yrityksen tulee ilmoittautua arvonalisäverovelvolliseksi. Takautuvan rekisteröinnin yhteydessä tulee maksaa arvonalisävero viivästyskorkeineen ja yrityksen on annettava kausiveroilmoitukset kohdekausittain. Lisäksi määräpäivän jälkeen jätetyistä kausiveroilmoituksista menee myöhästymismaksu.

Kun 8 500 euron liikevaihtorajaa lasketaan, otetaan huomioon tavaroiden ja palvelujen verolliset myynnit sekä joitain verottomia myyntejä. Tällaisia ovat mm. kansainväliseen kauppaan liittyvät verottomat myynnit, rahoitus- ja vakuutuspalvelujen myynti sekä kiinteistön tai siihen kohdistuvien oikeuksien luovutukset, kuten kiinteistön vuokraus. (Arvonlisäverolaki 1993.) Liikevaihtoon lasketaan siis tavaroiden ja palvelujen ostajilta perittyjen hintojen yhteismäärä, eikä sillä ole merkitystä, onko hintaan sisällytetty arvonlisävero vai ei.

3.2.6 Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus

Rakennusalan käännetyssä verovelvollisuudessa tiettyjen rakentamispalvelujen myyntitilanteessa verosta vastaa ostaja eikä myyjä. Lakia sovelletaan Suomessa myytävään rakentamispalveluun tai työvoiman vuokraukseen rakentamispalvelua varten. Käännettyä verovelvollisuutta tulee käyttää aina kun sen edellytykset täyttyvät. Käännettyä verovelvollisuutta ei kuitenkaan sovelleta tavaroiden myyntiin eikä rakentamispalvelun myyntiin yksityishenkilölle. Tämä käytäntö otettiin käyttöön 1.4.2011. (Arvonlisäverolaki 1993/686.)

On myyjän vastuulla selvittää täyttääkö ostaja käännetyn verovelvollisuuden edellytykset. Jos ehdot täyttyvät, tulee myyjän laskuttaa asiakasta verottomalla laskulla. Laskulla tulee olla tieto siitä, että ostaja on verovelvollinen, verovelvollisuuden peruste sekä arvonlisäverotunniste (Verohallinto 2011a). Laskulla tulee siis viittaus arvonlisäverolain pykälään 8 c sekä muut yleiset laskumerkinnät (ks. liite 2).

3.2.7 Yksityiskäyttöön ottaminen

Tavaran tai palvelun ottamisella omaan käyttöön tarkoitetaan sitä, kun tavara tai palvelu otetaan tai luovutetaan liiketoiminnasta yksityiseen kulutukseen, eikä sitä oteta sellaiseen käyttöön, joka oikeuttaisi vähennykseen. Esimerkiksi jos yrittäjä ottaa tavaran lahjaksi tulee hänen suorittaa siitä arvonlisävero. Myös

henkilökunnalle annetut tavarat, jotka menevät yksityiskäyttöön kuuluvat arvonlisäveron alaisuuteen (Verohallinto 2011a).

Tavaran tai palvelun ottamista yrityksestä omaan käyttöön pidetään arvonlisäverollisena myyntinä. Arvonlisäverovelvollinen yritys ilmoittaa ja maksaa veron omaan käyttöön otetusta tavarasta tai palvelusta samalla tavalla normaalissa myyntitilanteessa.

Kuitenkaan kaikissa tilanteissa ei yksityiskäytöstä tarvitse maksaa arvonlisäveroa. Jos yksityiskäyttö on vähäistä, voi yrittäjä ottaa verovapaasti tavaroita tai palveluita omaan tai perheensä käyttöön. Vähäisen oman käytön rajana pidetään noin 850:tä euroa vuodessa ja se koskee vain arvonlisäverovelvollisia luonnollisia henkilöitä, puolisoja, jakamatonta kuolinpesää tai verotusyhtymää. Myöskään tavanomaisena mainoslahjana tai tavaränäytteenä annetusta luovutuksesta ei tarvitse maksaa veroa. (Arvonlisäverolaki 1993.)

4 RAHOITUS

4.1 Rahoituksen tarve

Yritys tarvitsee rahoitusta aloittaessaan sekä laajentaessaan toimintaansa. Lisärahoitukselle voi olla tarvetta myös silloin, jos toiminta on tilapäisesti kannattamatonta. (Kinkki & Isokangas 2003, 95.) Rahoituksen tarpeeseen ei vaikuta suuremmin yrityksen oikeudellinen muoto (Ossa ym. 2011, 267). Oikeudellisella muodolla on vaikutusta kuitenkin yrityksen rahoituksen sisältöön, josta on kerrottu tarkemmin luvussa 4.5.

Aloittava yrittäjä tarvitsee rahaa moniin erilaisiin kuluihin, sillä uuteen yritykseen tarvitsee usein tehdä investointeja, jotta sen toiminta saadaan käyntiin. Toimialasta riippuen yrityksen tarvitsee hankkia liiketila, joko ostamalla tai vuokraamalla sellainen. Tällöin yritykseltä vaaditaan joko suurempi pääomapanos tai varautuminen tuleviin vuokran maksuihin.

Joillain toimialoilla myös koneiden ja kaluston hankinta voi aiheuttaa suuria kuluja. Erityisesti teollisuuden koneet sekä kuljetusalan kalusto voivat vaatia suuriakin alkupääomia. Suurinta osaa yrittäjistä investointien osalta koskee ainakin irtaimiston hankinta sekä toimitilojen sisustaminen.

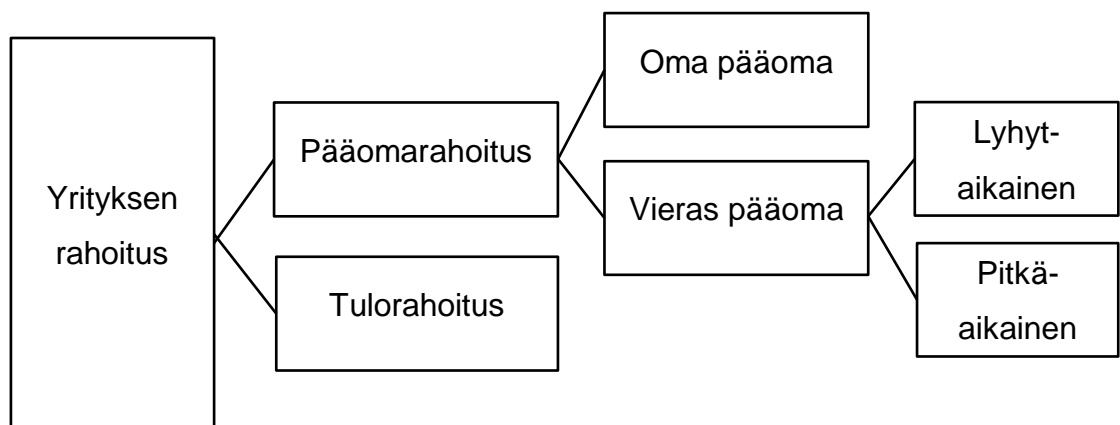
Koneita ja kalustoa voidaan tietysti myös vuokrata, jolloin yrityksellä pitää olla käyttöpääomaa (käyttörahaa) tulevien kulujen maksamiseen. Kaikkia yrittäjiä koskevat perustamiskulut, joita ovat mm. ilmoituksista johtuvat menot. Esimerkiksi yksityisen toiminimen perustamisilmoituksen käsittelymaksu on 75 euroa (Patentti- ja rekisterihallitus 2011).

Yrityksellä tulee olla käyttörahaa vuokran maksun lisäksi myös mahdollisen markkinoinnin toteuttamiseen. Luonnollisesti myös mahdollisen henkilökunnan palkoihin ja muihin henkilökunnasta aiheutuviin kuluihin pitää varautua. Myös vakuutusmaksut vaativat käyttöpääomaa ja niiden suuruus voi vaihdella paljonkin toimialasta ja vakuutuksesta riippuen.

Yritykselle on hyvä olla olemassa myös käteisvaroja yllättävien menoerien varalta. Toimialasta riippuen myös riittävän tuotevaraston ylläpito ja hankinta aiheuttaa kustannuksia, joihin pitää jo perustamisvaiheessa varautua. Yrityksen toimialasta riippuen voi myös olla muita kuluja, joita pitää suorittaa jo toimintaa aloittaessa.

4.2 Yrityksen rahoitus

Yrityksen rahoitus voidaan jakaa kahteen peruslajiin: tulorahoitus ja pääomarahoitus (ks. kuva 1). Tulorahoitus muodostuu yrityksen omasta toiminnasta ja se on yrityksen sisäistä pääomaa. Pääomarahoitusta puolestaan koostuu sekä omasta että vieraan pääoman sijoituksista. (Ossa ym. 2011, 267.)

KUVA 1: Yrityksen rahoitus.

Jotta yritys saisi tuloja, on sen yleensä investoitava tuotantotekijöihin, eli esimerkiksi kirjapainoa perustettaessa tarvitaan painokone ja paperia ennen kuin tulojen saanti mahdollistuu. Useimmiten ennen tulojen syntymistä muodostuu myös muita menoja, joten yritys tarvitsee pääoma- tai velkarahoitusta toimintansa käynnistämiseen (Ossa ym. 2011, 267).

Lainarahoitus on yrityksen ulkoisen pääomarahoituksen muoto. Ulkoisen oman pääoman ja vieraan pääoman sijoitukset yritys hankkii rahoitusmarkkinoilta. Rahoitusmarkkinat voidaan jakaa raha- ja pääomamarkkinoiksi sen mukaan, kuinka pitkäaikaisesta rahoituksesta on kyse.

Joissain tapauksissa voidaan puhua myös välirahoituksesta. Välirahoitukseen liittyy oman tai vieraan pääoman ehtoiisiin sijoituksiin, joiden ominaisuuksia on muokattu. Tunnusomaista välirahoitusinstrumenteille on se, että niissä on sekä oman että vieraan pääoman piirteitä. Tyypillinen välirahoitusinstrumentti on pääomalaina.

Ulkopuoliselle rahoitukselle on yleensä ominaista korollisuus ja sopimuksen mukainen takaisinmaksu. Oikeaa rahoitusmuotoa valittaessa keskeiset kriteerit liittyvät rahantarpeen keston ja rahoituksen saatavuus. Rahoitusmuotoa valittaessa myös rahan hinta sekä mahdollisuudet suorittaa vieraan pääoman hoitamiseen liittyviä maksuja tulisi huomioida. Vieraalle pääomalle vaaditaan usein myös vakuuksia, jotka yrityksen pitää järjestää ja suunnitella (Leppiniemi 2011).

Yrityksen rahoitusriskin mittarina käytetään oman ja vieraan pääoman välistä suhdetta. Tilanteessa, jossa yritys saisi omasta pääomasta parempaa tuottoa kuin vieraan pääoman kustannuksen ovat, yrityksen kannattavuus paranee rahoitusrakenteen huonontuessa (ns. vipuvaikutus) (Leppiniemi 2011). Tällöin yrityksen kannattaa lähtökohtaisesti käyttää vierasta pääomaa, tiettyyn pisteeseen asti.

4.3 Rahoitusvaihtoehdot

4.3.1 Oma pääoma

Oma pääoma on usein ensisijainen alkupääoman lähde yrityksen perustamiseen. Useimmiten myös vieraan pääoman rahoittajat edellyttävät, että yrittäjä tai muut mahdolliset omistajat sijoittavat toimintaa myös omaa rahaa. Joissa yritysmuodoissa, osa yritykseen sijoitetusta omasta pääomasta on sidottua omaa pääomaa. Sidottua pääomaa on esimerkiksi osakeyhtiön peruspääoma. (Kotro 2007, 62.)

Yritykseen voidaan sijoittaa omaa pääomaa myös pääomalainana. Pääomalainana on yrityksen omistajien tai muiden rahoittajien yritykselle lainaama raha. Pääomalainalle voidaan maksaa korkoa ja sitä voidaan lyhentää vain, jos yritys tekee voittoa. Tämän vuoksi lainasta saa usein myös paremman koron, sillä pääomalainaan liittyy suurempi riski. (Kotro 2007, 62.)

Yrittäjä tai sijoittava voi sijoittaa pääomaa myös apportiomaisuutena. Apportiomaisuutena voi toimia mm. yrittäjän jo ennestään omistamat koneet ja laitteet. Apportiomaisuuden ongelmana on sen realistisen arvon määrittelemineen. Arvon määrittelemiseen tarvitaan aina asiantuntijan lausunto. Jos yrittäjällä on koneita, laitteita tai muuta yrityksen tarvitsemaa tavaraa, voi yrittäjä vaihtoehtoisesti sijoittaa alkupääoman rahana ja ostaa ne yrittäjältä yritykselle toiminnan alkuvaiheessa. (Kotro 2007, 62.)

4.3.2 Vieras pääoma

4.3.2.1 Pankkilaina

Pankin ovat yrityksen tärkein vieraan pääoman lähde. Tavanomaisin pitkäaikainen laina on normaali euromääräinen luotto tai luotollinen shekkitili. Toimiva ja pitkäaikainen pankkisuhde onkin yritykselle tärkeä. Tällöin avoimuus ja luottamus ovat tärkeitä. Yhteistyötä suunniteltaessa kannattaa tutustua eri pankkeihin, sillä pankeissa on eroja.

4.3.2.2 Vakuutusyhtiölaina

Vakuutusyhtiölainsäädännön mukaan vakuutus yhtiön tulee sijoittaa saamansa varat tuottavasti ja turvaavasti (Vakuutusyhtiölaki 18.7.2008/521). Yritys voi saada vakuutusyhtiöltä sijoituslainaa, jota voidaan verrata lähinnä pankkilainaan. Sijoituslainan lisäksi TEL-takaisinmaksulaina on yleinen eläkevakuutusyhtiöiden myöntämä luottomuoto.

Sijoituslaina soveltuu pankkilainan tavoin investointitarpeisiin. Sijoituslainaa voidaan hyödyntää myös käyttöpääomantarpeisiin. Sijoituslainan tyyppillinen takaisinmaksuaika on 1-10 vuotta.

TyEL-lainoja myönnetään TyEL-maksukertymän perusteella. Yrityksellä on mahdollista saada noin 40 %:a maksamistaan TyEL-maksuista lainana takaisin (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2002). Koska TyEL-laina perustuu yrityksen maksamiin TyEL-maksuihin, voi yritys hyödyntää niitä vasta muutamien vuosien kuluttua. TyEL-lainat ovat kuitenkin usein edullisia ja sopivat hyvin pitkäaikaiseen rahoitukseen (Suomen yrittäjät 2011c). Yritys voi hakea TyEL-lainaa eläkevakuutusyhtiöistä.

4.3.2.3 Muut rahoitusyhtiöt

Rahoitusyhtiöt tarjoavat yrittäjälle mahdollisuuden valita erilaisista vaihtoehdoista rahoitusmuodon pankkilainen tilalle. Taloudellisesti haastavina aikoina, voi rahoituksen saaminen olla myös helpompaa muista rahoitusyhtiöstä kuin pankeista. Yritys voi hakea rahoitusta valtion erityisrahoituslaitoksista, joita ovat mm. Finnvera Oyj, Suomen Teollisuussijoitus Oy ja Sitra.

Finnvera Oyj tarjoaa lainoja yrityksen eri vaiheisiin. Finnvera Oyj:stä voi saada lainaa yritystä perustettaessa, investointien toteuttamiseen sekä toiminnan kasvattamiseen ja kehittämiseen. Finnvera Oyj tarjoaa erilaisia lainoja, joita ovat mm. yrittäjälaina, pienlaina ja naisyrittäjälaina. (Finnvera Oyj 2011a.)

Suomen Teollisuussijoitus Oy on valtion pääomasijoitusyhtiö. Sen tavoitteena on edistää suomalaista yritystoimintaa, työllisyyttä ja talouden kasvua pääomasijoitustoiminnan avulla. Yhtiö sijoittaa suoraan kasvuyrityksiin sekä pääomasijoitusrahastoihin. Suomen Teollisuussijoitus Oy sijoittaa kaikille toimialoille. Yhtiö sijoittaa enintään puolet tarvittavasta pääomasta ja omistuksesta. (Suomen Teollisuussijoitus Oy 2011.)

Sitran kohdeyrityksillä tulee usein olla mahdollisuus, kyky sekä halua kasvaa myös kansainvälisillä markkinoilla. Sitra tekee pääomasijoituksia yrityksiin, jotka toimivat sen ohjelma-alueilla. Sitran ohjelmia ovat tällä hetkellä mm. koneteollisuuden kasvuohjelma sekä energiaohjelma. (Sitra 2010.)

4.3.3 Avustukset ja takaukset

Yritystoimintaa varten on mahdollisuus saada julkisista varoista erilaisia avustuksia, joiden muodot ja perusteet vaihtelevat. Avustus voi olla suoraa rahallista tukea, korkotukea tai takauksia. Yritys voi saada myös ilmaisia tai halpoja konsulttipalveluja eri organisaatioilta. Yritystoiminnan kannattavuus ei kuitenkaan saa olla avustusten varassa, vaikka avustuksista on huomattavaa apua yritystoiminnan alussa sekä yritystoiminnan kasvaessa. (Suomen yrittäjät 2011c.)

TE-keskukset voivat myöntää avustusta hankkeisiin, joissa arvioidaan sillä olevan merkittävä vaikutus hankkeen suorittamiseen nopeammin, paremmin tai laajemmin. Avustusta myönnetään myös hankkeisiin, joita ei ilman saatavia avustuksia voida toteuttaa. Avustuksilla pyritään edistämään esimerkiksi uusien yritysten syntymistä, tuotteiden tai palveluiden kehittämistä ja uuden teknologian käyttöönottoa. (Työ- ja elinkeinokeskus 2009, 160.)

Pelkästään hyvä liikeidea ei riitä vakuudeksi, vaan usein vaaditaan reaali-vaakuksia (esim. kiinteistö) sekä omistajan antamaa henkilökohtaista takausta. Yritys voi hakea avustuksen lisäksi takausta lainalleen. Finnvera Oyj antaa takauksia, jotka toimivat lainojen vakuuksina. Pk-yritys voi hakea takausta myös ELY-keskuksista. (Suomen yrittäjät 2011c.)

Finnvera Oyj tarjoaa takauksia vakuudeksi yrityksille, jotka tarvitsevat rahoitusta yritystä perustettaessa, investointeihin sekä kasvuun ja kansainvälistymiseen. Takauksia voi hyödyntää pankeilta, vakuutus- sekä rahoitusyhtiöiltä saataville luotoille sekä muille vastuusitoumuksille. Finnvera Oyj tarjoaa erilaisia takausratkaisuja, joita ovat mm. Finnvera-takaus ja pientakaus. (Finnvera Oyj 2011b.)

4.4 Kustannukset ja riskit

Rahoituksesta syntyy yritykselle myös kustannuksia. Yleisimpiä kustannuksia ovat lainankorko eli tuotto lainaajalla ja erilaiset vakuudet. Näiden lisäksi kustannuksia voi muodostua muista lakisääteisistä kuluista, kuten toimitusmaksuista. Tulee myös muistaa, että tulorahoituksen käyttäminen ei ole ilmaista. Tulorahoitukselle voitaisiin saada parempaa tuottoa sijoittamalla tai investoimalla sitä eri tavalla.

Pankkilainat ovat usein sidottuja euribor-korkoihin. Euribor-korkojen hinta vaihtelee päivittäin, sillä markkinat vaikuttavat sen suuruuteen. Tämän lisäksi korko voi määräytyä pankin oman korkoprosentin eli prime-koron mukaisesti.

Rahoitukseen liittyviä riskejä voidaan luokitella monin eri tavoin. Riskit voidaan luokitella mm. maksuvalmius, luotto ja markkinoiden hintariskeihin (Niskanen & Niskanen 2000, 238). Rahoitukseen liittyvät riskit on syytä tunnistaa, jotta niihin voitaisiin varautua.

Maksuvalmius- eli likviditeettiriskin toteutuessa yrityksellä ei ole varaa kattaa menojaan sen hetkisillä varoilla tai rahoitusmahdollisuuksilla. Tästä seuraa maksukyvyttömyys, jonka seurauksena yritys voi jopa ajautua konkurssiin. (Niskanen & Niskanen 2000, 238.)

Jos yrityksellä on lainaa tai se on tekemisissä eri valuuttojen kanssa, kuten ulkomaankauppa, altistuu yritys markkinoiden hintariskille. Markkinariskeistä voidaan erotella valuutta- ja korkoriski. Myös hyödykkeiden hintoihin liittyvää hintariskiä voidaan pitää markkinoiden hintariskinä. Markkinoiden hintariskin toteutuessa mm. lainan korkokulut saattavat nousta. Valuuttariski ja hyödykkeen hintariski voivat usein toteutua myös yhdessä, erityisesti jos yritys ostaa ulkomailta myymänsä tuotteet tai niihin raaka-aineita. (Niskanen & Niskanen 2000, 238.)

Aloittavan yrittäjän kannattaa myös varautua luottoriskiin. Luottoriski koskee kaikkia yrityksiä. Luottoriski syntyy, kun asiakkaalle myydään tuotteita luotolla

eli yrityksellä on myyntisaamisia. Luottoriskin toteutuessa yritys ei saa suorittaa myyntisaamisiinsa, mistä pahimmassa tapauksessa seuraa maksuvalmiusriski ja maksukyvyttömyys. Jos yritys sijoittaa muihin yrityksiin tai velkoihin eli lainaa rahaa, altistuu se myös tällöin luottoriskille. (Niskanen & Niskanen 2000, 238.)

4.5 Rahoituksen suunnittelu

Rahoitusta suunniteltaessa tulee huomioida rahoituksen hinta ja lähteet. Oma rahoitus kannattaa suunnitella tarpeiden mukaiseksi. Yrityksen oikeudellinen muoto ja omistajan vastuun sisältö vaikuttavat siihen millaista rahoitusta yritys saa (Ossa ym. 2011, 267).

Yksityisen elinkeinonharjoittajan harjoittaman liiketoiminnan rahoitus perustuu lähinnä elinkeinonharjoittajan omaan varallisuuteen ja hänen mahdollisuuteensa ottaa velkaa. Velan antajan näkökulmasta tilanne on sama kuin hän lainaisi rahaa yksityishenkilölle. (Ossa ym. 2011, 267.)

Henkilöyhtiöissä yritystoiminnan rahoitus perustuu yhtiömiesten tekemiin panoksiin sekä velkarahoitukseen. Yhtiömiehistä vain kommandiittiyhtiön äänetömällä yhtiömiehellä on lain mukaan velvollisuus sijoittaa yhtiöön pääomaa. Myös muilla yhtiömiehillä on siihen mahdollisuus. Velkojalle yhtiömiehen sijoituksella ei välttämättä ole väliä, sillä henkilöyhtiön yhtiömies, äänetöntä yhtiömiestä lukuun ottamatta, vastaa yhtiön sitoumuksista kaikella varallisuudellaan (Ossa ym. 2011, 267).

Osakeyhtiössä ja osuuskunnassa ja yrityksen rahoitus perustuu oman pääoman ehtoihin panoksiin sekä velkarahoitukseen. Osuuskunta voi hankkia lisärahoitusta lisäosuuksien ja sijoitusosuuksien avulla (Osuuskuntalaki 2001). Osakeyhtiö voi puolestaan käyttää osakkaita rahoituksen välineenä. (Ossa ym. 2011, 267).

Osuuskunnassa ja osakeyhtiössä puolestaan oman pääoman määrällä on merkitystä, koska osuuskunnan jäsenet sekä osakeyhtiön osakkeenomistajat eivät lähtökohtaisesti vastaa yrityksen velvoitteista. Heillä vastuu rajoittuu pääsääntöisesti oman pääoman ehdoin sijoitettuihin varoihin.

Rahoitusta suunniteltaessa tulee kuitenkin aina olla realistinen ja usein onkin hyvä miettiä, paljonko olisi itse valmis sijoittamaan yritykseen ja sen toimintaan. Rahoitusta suunniteltaessa rahoituksen hinta lyhyellä tähtäimelle ei kuitenkaan saisi olla ainut valintakriteeri. Rahoituksen hintaan vaikuttavat mm. korot, joten yrityksen on hyvä kysyä tarjouksia eri pankeista sekä vertailla myös eri rahoitusyhtiöiden tarjoamia vaihtoehtoja. Myös useamman rahoitusvaihtoehdon ja rahoittajan käyttämistä kannattaa joissain tilanteissa harkita (Yrityksen perustajan opas... 2008, 113).

Yrityksen tulisi ehdottomasti huomioida se, että se ei ylivelkaannu. Velkaantumisen määrää voidaan seurata mm. vakavaraisuusasteen avulla. Vakavaraisuusaste saadaan kun yrityksen oma pääoma jaetaan koko pääomalla.

Moni aloittava yrittäjä aliarvioi ajan, joka kuluu ennen kuin liikeidea alkaa tuoda rahaa yritykseen. Useimmiten tulot yliarvioidaan ja kustannukset puolestaan aliarvioidaan (Yrityksen perustajan opas... 2009, 22). Tämä johtaa siihen, että yrityksellä ei välttämättä ole tarvittavia varoja käytössään, eikä toimintaa voida pyörittää tulorahoituksella.

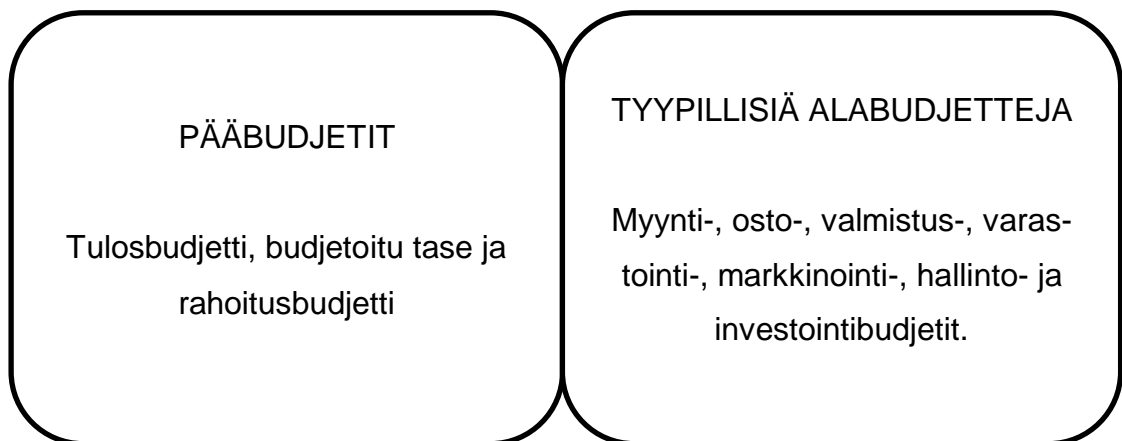
Kun yritys saa toimintaansa rahoitusta, on tärkeää, että se toimii avoimesti rahoittajiansa kohtaan. Erityisesti jos yritys tarvitsee lisärahoitusta, on siitä hyvä kertoa ajoissa (Yrityksen perustajan opas... 2008, 113). Suunnitelmissa on muutenkin hyvä mahdolliset kustannusten nousut.

Rahoitusta suunniteltaessa on hyvä myös laatia rahoitusbudjetti. Rahoitusbudjetin avulla yritys pystyy paremmin hahmottamaan tulevat menot ja tulot ja siten myös mahdollisen rahoituksen tarpeen (Yrityksen perustajan opas... 2008, 113). Rahoitusbudjettia käsitellään tarkemmin luvussa 5.5.

5 BUDJETOINTI

5.1 Budjetointiprosessi

Budjetointi on yksi keskeisimmistä yrityksen johtamisen välineistä. Sen avulla toteutetaan strategiaa ja muutetaan sitä operatiiviselle tasolle. Sillä onkin keskeinen rooli strategian toteuttamisen välineenä (Järvenpää, Länsiluoto, Partanen & Pellinen 2010, 207). Budjetointi on tulevan ennustamista ja sitä laadittaessa pitää olla huolellinen.

KUVA 2: Pääbudjetit ja tyypilliset alabudjetit.

Yrityksen pääbudjetit ovat tulosbudjetti, tasebudjetti eli budjetoitu tase sekä rahoitusbudjetti. Pääbudjettien laadintaa tukevat alabudjetit, jotka ovat laadittu yrityksen keskeisille toiminnoille. Alabudjetit (ks. kuva 2) ohjaavat kyseisten toimintojen suorittamista siten, että asetetut taloudelliset ja toiminnan laajuuden tasot saavutetaan. Tyypillisiä alabudjetteja ovat myynti-, osto-, valmistus-, varastointi-, markkinointi-, hallinto- ja investointibudjetit. Markkinoinnin ja hallinnon budjeteista voidaan käyttää myös yhteisnimitystä kustannusbudjetti. (Järvenpää ym. 2010, 211.)

Vuosiperusteiden budjetin laadinta tulisi aina aloittaa tavoitteista ja niiden saavuttamiskeinojen pohdinnasta. Vasta tämän jälkeen on varsinaisen numeeristen suunnitelmien työstämisen vuoro. Budjettia ei siis pitäisi alkaa tekemään edelli-

sen vuoden budjetin pohjalta, tekemällä siihen tiedossa olevia muutoksia. Tällöin budjetti ei toimi nykyisten toimintatapojen kyseenalaistamisen välineenä eikä innovatiivisen suunnittelun välineenä. Budjettia käytetään silloin käytännössä vain kulujen rajaamiseen. (Järvenpää ym. 2010, 218.)

Asetetut kasvu- ja tulostavoitteet ohjaavat budjetin laadintaa. Jotta budjetista saataisiin paras mahdollinen hyöty, tulisi sitä laatiessa ottaa huomioon ennusteiden luotettavuus sekä asetettujen tavoitteiden tason mittaus. Suunnittelussa tulisi huomioida kehittämistä tukeva ilmapiiri sekä omistaja-arvon luonti. Budjettia laadittaessa tulisi myös kiinnittää huomiota potentiaalsiin ongelmiin. (Järvenpää ym. 2010, 219.)

Budjetoinnin tarkkailulla on merkittävä rooli. Ilman seurantaa ei huomata mahdollisesti tarvittavia korjaavia toimenpiteitä. Tarkkailun tärkeimpinä tehtävinä onkin arvioida strategian toteutumista ja varmistaa tavoitellun tuloksen saavuttaminen (Järvenpää ym. 2010, 224).

5.2 Budjetoinnin hyödyt

Yrityksen kannattaa budjetoida, sillä sen avulla voidaan ohjata yrityksen kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Budjetoinnin avulla siis osaltaan varmistetaan yrityksen toimintaedellytyksen tulevaisuudessa (Järvenpää ym. 2010, 208). Budjetti kannattaa laatia, sillä sen avulla suunnitellaan vuosittaista ja tilikausittaista toimintaa.

Budjetoinnin avulla voidaan jakaa yrityksen käytössä olevat resurssit sekä tehostaa yrityksen toimintaa. Budjetti voi myös ohjata huomioon tekijöihin, joita pitäisi korjata ja muuttaa, jotta toiminta olisi kannattavaa. (Järvenpää ym. 2010, 208.)

Budjetoinnin avulla voidaan selventää tavoitteita ja tarvittavia toimenpiteitä, jotta yrityksen toiminta noudattaisi sen strategiaa. Tällöin budjetointi ohjaa toimintaa tavoiteltuun suuntaan. Budjetointi siis auttaa konkretisoimaan toiminnan kehittä-

tämissuunnan ja siihen liittyvät suunnitelmat. esimerkiksi vuositasoisesti. (Järvenpää ym. 2010, 207–208.)

5.3 Henkilöstökustannukset

Yritystoimintaan liittyvistä kulueristä yksi suurimmista on usein työ (Kotro 2007, 24). Työntekijälle tulee maksaa korvaus eli palkka hänen tekemästään työstä sovitun mukaisesti. Bruttopalkan ja lomarahain lisäksi työnantajan on maksettava pääsääntöisesti myös palkan sivukuluja, joita ovat sosiaaliturva- ja tyel-maksu sekä työttömyys-, tapaturma- ja ryhmähenkivakuutusmaksu (ks. taulukko 1).

TAULUKKO 1: Palkan sivukulut vuonna 2011.

	Työnantaja	Työntekijän osuus
Työeläkevakuutusmaksu 22,5 % (Palkkasumma alle 1 788 000 €/vuosi)		
- Alle 53-vuotiaat	17,8 %	4,7 %
- 53 vuotta täyttäneet	16,5 %	6,0 %
Sosiaaliturvamaksu	2,12 %	
Työttömyysvakuutusmaksu 1,4 % (Palkkasumma alle 1 879 500 €/vuosi)	0,80 %	0,6 %
Tapaturmavakuutusmaksu (suuruus vaihtelee toimialoittain)	0,3 - 8 %	
Ryhmähenkivakuutusmaksu	Maksun suuruus vaihtelee vakuutusyhtiöittäin.	

(Suomen Yrittäjät 2011b)

Tämän lisäksi työn kustannuksia voivat lisätä sairastumisista tai muista syistä johtuvat poissaolot, jos työntekijälle palkataan kyseiselle ajalle sijainen. Kun yritys budjetoi omia henkilöstökustannuksiaan myös näihin, kuten loma-ajan palkkoihin ja lomarahoihin, on yrityksen syytä varautua. (Kotro 2007, 24.)

5.4 Tulosbudjetti

Tulosbudjetti ilmaisee yrityksen budjetoidun tuloksen ja sen avulla suunnitellaan yrityksen toimintaa. Tulosbudjettiin ennakoitaan yrityksen kaikki tuotot ja kulut (ks. esimerkki tulosbudjetista liite 3). Tulosbudjetti laaditaan tavallisesti yrityksen tuloslaskelmapohjan mukaisesti. Tuotot ja kulut arvioidaan useimmiten niiden syntyhetken mukaisesti eli tulosbudjetti laaditaan suoriteperusteisesti.

Tulosbudjetti voidaan laatia joko toimintopohjaisesti tai kululajeittain (Järvenpää ym. 2010, 211). Toimintopohjaisessa tulosbudjetissa kulut ilmaistaan toiminnoittain (esim. tuotanto ja myynti). Kululajeittain muodostettavassa tulosbudjetissa puolestaan kulut jaotellaan niiden tyyppin mukaan (esim. raaka-aineet, vuokrat ja henkilöstökulut). Valinnoissa pitää huomioida yrityksen koko ja toimiala.

5.5 Rahoitusbudjetti

Kassavirtalaskelma on rahavirtalaskelma, joka laaditaan yrityksen tilinpäätöstietojen avulla (Kotro 2007, 77). Sen avulla voidaan selvittää yrityksen kannattavuutta maksuvalmiuden näkökulmasta. Kassavirtalaskelman voi laatia toteutuneiden lukujen lisäksi budjetiksi tulevan kauden ajaksi. Tällöin puhutaan yleensä rahoitusbudjetista (ks. esimerkki rahoitusbudjetista, liite 4). Käytännössä rahoituksen suunnittelu tapahtuukin budjetoinnin avulla (Leppiniemi 2011).

Rahoitusbudjetissa selvitetään halutun ajan jakson kassaan- ja kassastamaksut. Rahoitusbudjetti laaditaan maksuperusteisesti kassavirtalaskelman muotoon. Rahoitusbudjetin avulla pyritään mahdollistamaan reaali prosessin toteutuminen tulosbudjetin mukaisesti. Rahoitusbudjetissa kassaan- ja kassastamaksut sovitetaan yhteen sovitulta aikaväliltä eli budjettiperiodilta.

Rahoitusbudjetin tavoitteena on varmistaa varojen riittävyys koko budjettikaudella. Rahoitusbudjetin avulla pystytään siis selvittämään mahdolliset kassa-alijäämät ja niiden ajan kohta. Jos kassa-alijäämä pystytään ennakoimaan, voidaan siihen miettiä ajoissa sopivaa rahoitustapaa. Ennakoinnilla voidaan laskea yrityksen rahoituksen kustannuksia. Jos kassa puolestaan on ylijäämäinen, voi-

daan sen käyttöä ja sijoittamista suunnitella etukäteen, jotta siitä saataisiin paras mahdollinen hyöty. Ennakoinnin kannalta olisikin hyvä, erityisesti aloilla, joissa kassavirta on epäsäännöllistä eri vuodenaikoina, laatia rahoitusbudjetti.

6 INVESTOINNIT

6.1 Investoinnit

Investoinnilla tarkoitetaan varojen käyttöä kohteisiin, jotka tuottavat tuloa pitkällä aikavälillä. Tyypillisesti investointi tuottaa varoja yli vuoden mittaisella ajan jaksolla (Järvenpää ym. 2010, 329). Investoinnit voivat liittyä aineellisiin hyödykkeisiin, esim. rakennukset, erilaisiin tuotantovälineisiin tai aineettomiin hyödykkeisiin eli henkilöstön pitkäaikaiseen koulutukseen, tutkimuksiin ja tuotekehitykseen.

Investointi päätökset ovat yrityksellä tärkeitä, sillä niissä on usein kyseessä suuret rahamäärät, joilla on merkitystä yrityksen talouteen (Andersson, Ekström & Gabrielsson 2001, 132). Investointia suunniteltaessa tulee muistaa myös se, että investoinnista suoraan aiheutuvien peruskustannusten lisäksi, sillä muodostuu käyttökustannuksia. Käyttökustannukset ovat voivat olla esimerkiksi henkilöstö-, korjaus- ja ylläpitokustannuksia.

Investointien avulla voidaan kasvattaa volyymia. Volyymia voidaan kasvattaa mm. lisäämällä koneiden lukumäärää. Investointipäätöksen takana voi olla myös rationalisointi eli sen avulla pyritään kustannussäästöihin. (Andersson ym. 2001, 132.)

Investoinnin kustannukset voidaan jakaa perushankintakustannuksiin ja juokseviin kustannuksiin. Tämän lisäksi investoinnista ja sen suunnittelusta muodostuu uponneita kustannuksia. Uponneet kustannukset muodostuvat, vaikka investointia ei päätettäisi toteuttaa, tällaisia ovat mm. investointia suunniteltaessa muodostuvat kulut.

Perushankintakustannukset ovat toteutusvaiheessa syntyviä kustannuksia. Siten mm. investoinnin suunnittelusta johtuvat kustannukset lasketaan perushankintakustannuksiksi. Myös mahdolliset rakentamiskustannukset sekä koneista, laitteista tai tietokonejärjestelmistä muodostuvat kustannukset on perushankin-

takustannuksia. Joissain tapauksissa myös henkilöstä pitää kouluttaa uusien laitteiden ja ohjelmien käyttämistä varten.

Juoksevat kustannukset ovat puolestaan kustannukset, jotka syntyvät investoinnin eli laitteen yms. käytöstä. Merkittävänä osana juoksevista kustannuksista ovat henkilöstön palkat. Jossain tapauksissa investointi voidaan suorittaa vuokraamalla (esim. leasing), jolloin investoinnille syntyy vuokrista juoksevia kustannuksia. Tällöin useimmiten perushankintakustannukset kuitenkin vähenevät. Myös mahdolliseen huolto tarpeeseen kannattaa varautua.

Investointien toteuttaminen vaatii suunnittelua. Investoinneilla on kriittinen taloudellinen rooli ja ne saattavat ratkaista yrityksen tulevaisuuden. Epäonnistuneet ja väärinajoitettu investoinnin ovat jopa kaataneet yrityksiä. Tämän vuoksi on hyvä tehdä laskelmia investoinnin kannattavuudesta.

Investoinnin kannattavuutta voidaan pyrkiä laskemaan erilaisten menetelmien avulla. Tällaisia ovat takaisinmaksuajan, nykyarvo-, annuiteetti- ja sisäisen korkokannan menetelmä. Investointilaskelmamenetelmistä Suomessa suosituin on sisäisen korkokannan menetelmä. Jopa 57,5 %:a käyttää sitä ensisijaisena laskentamenetelmänään. Menetelmistä myös takaisinmaksuajanmenetelmä on suosittu, erityisesti sovellettaessa tai useampaa menetelmää käytettäessä. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 224.)

6.2 Investointimenetelmät

6.2.1 Sisäisen korkokannan menetelmä

Investoinnin sisäinen korkokanta ilmoittaa sen tuottotason, jolla nettonykyarvo on nolla. Laskelmalla saadaan selville se piste, jolla investointi on vielä kannattava (Järvenpää ym. 2010, 340). Jotta investointi olisi kannattava, on sen sisäisen korkokantaprosentin oltava suurempi kuin investoinnin tuottovaadeprosentti.

Menetelmä suosii lyhyen ajan investointeja, joilla on pieni hankintameno. Tuloksia on myös helppo ymmärtää, sillä tuotosta puhutaan prosenttina. Prosenttien avulla myös vertailu on helpompaa eri investointi vaihtoehtojen välillä. Myös tuottoja ja kustannuksia on helppo vertailla, sillä ne molemmat ilmoitetaan yleensä prosentteina.

Sisäinen korkokanta saadaan selvitettyä nykyarvotekijän avulla. Selvittämiseen tarvitaan nykyarvotaulukkoa (ks. liite 5). Aluksi lasketaan nykyarvotekijä jakamalla perusinvestoinnit vuotuisilla pääomakustannuksilla. Saatu nykyarvotekijä etsitään taulukosta pitovuosien mukaisesta rivistä.

$$\text{Nykyarvotekijä} = \frac{\text{Perusinvestointi}}{\text{Vuotuinen pääomakustannus}}$$

Arvon mukaisen sarakkeen yläreunasta saadaan suuntaa antava sisäisen korkokannanprosentti. Tällä menetelmällä ei saada tarkkaa tulosta, mutta se on huomattavasti nopeampi ja vaivattomampi. Koska investointilaskelmat ovat arvioita, ei tämän tarkempaa lukua välttämättä edes tarvita.

Esimerkki:

Yritys on suunnitellut investoivansa tuotantokoneeseen, jonka perushankintakustannus on 500 000 euroa. Investoinnin tuomat vuotuiset nettotuotot ovat 80 000 euroa. Taloudelliseksi pitoajaksi on arvioitu 15 vuotta, eikä koneella ole jäännösarvoa. Yrityksen linjauksena on, että investoinnin tulee tuottaa vähintään 10 %:a.

$$\text{Nykyarvotekijä} = 500\,000 / 80\,000 = 6.25$$

Saatu arvoa verrataan nykyarvotekijätaulukkoon. Taulukosta saadaan investoinnille tuotto prosentiksi 13–14 %:a. Laskelman mukaan investointi olisi kannattava.

6.2.2 Takaisinmaksuajan menetelmä

Takaisinmaksujana menetelmää käytetään lähinnä pienten investointien arviointiin. Takaisinmaksuaika lasketaan vähentämällä tulevien vuosien tuotoista käytöstä aiheutuvat vuosittaiset kustannukset. Tämän jälkeen perushankinta meno jaetaan vuotuisilla nettotuotoilla. Laskelmasta saadaan selville arvio siitä, kuinka monta vuotta takaisinmaksu kestää. (Andersson ym. 2001, 134.)

$$\text{Takaisinmaksuaika} = \frac{\text{perushankintakustannukset } \text{€}}{\text{investoinnin nettotuotot } \text{€ /vuosi}}$$

Takaisinmaksuajan menetelmä painottaa lähellä olevia kassavirtoja ja se suosiikin investointeja, joista niihin sitoutunut pääoma saadaan nopeimmin takaisin (Andersson ym. 2001, 135). Menetelmä on kuitenkin yksinkertainen ja siksi suosittu. Monimutkaisten laskelmien tekeminen voi olla myös turhaa, sillä investointilaskelmissa on aina kyse arvioista.

Takaisinmaksuajan menetelmän heikkous on siinä, että se ei huomioi korkoja (Järvenpää ym. 2010, 344). Ongelmasta päästään, jos laskelmassa käytetään korollisia arvoja. Takaisinmaksuajan menetelmä toimii rahoitusnäkökulmasta kannattavuuden sijaan. Menetelmä on toimiva silloin, kun investointi ei tuota paljon enää myöhempinä vuosina.

Takaisinmaksuajan menetelmä ei siis vastaa suoraan kysymykseen, onko investointi kannattava. Kannattavuuden arvioimiseksi on tiedettävä, mitä takaisinmaksuaikaa yritys pitää hyväksyttävänä. Hyväksyttävän takaisinmaksuajan määrittäminen on kuitenkin vaikeaa. Lähtökohtana tulee kuitenkin pitää sitä, että sen on oltava lyhyempi kuin taloudellisen pitoajan. Esimerkiksi teollisuusyrityksissä tavallisesti takaisinmaksuajan vaatimus on 2-5 vuotta. (Andersson ym. 2001, 134–135.)

7 HINNOITTELU

7.1 Hinnoittelun merkitys

Hinnoittelua voidaan pitää yrityksen menestyksen kulmakivenä (Vilen 2010). Tuotteen tai palvelun oikea hinnoittelu on yksi keskeisimmistä yrityksen menestymiseen vaikuttavista tekijöistä, sillä se vaikuttaa suoraan yrityksen kannattavuuteen. Vain kun myynnistä saadut tuotot ylittävät kustannukset, on toiminta kannattavaa. (Järvenpää ym. 2010, 184.)

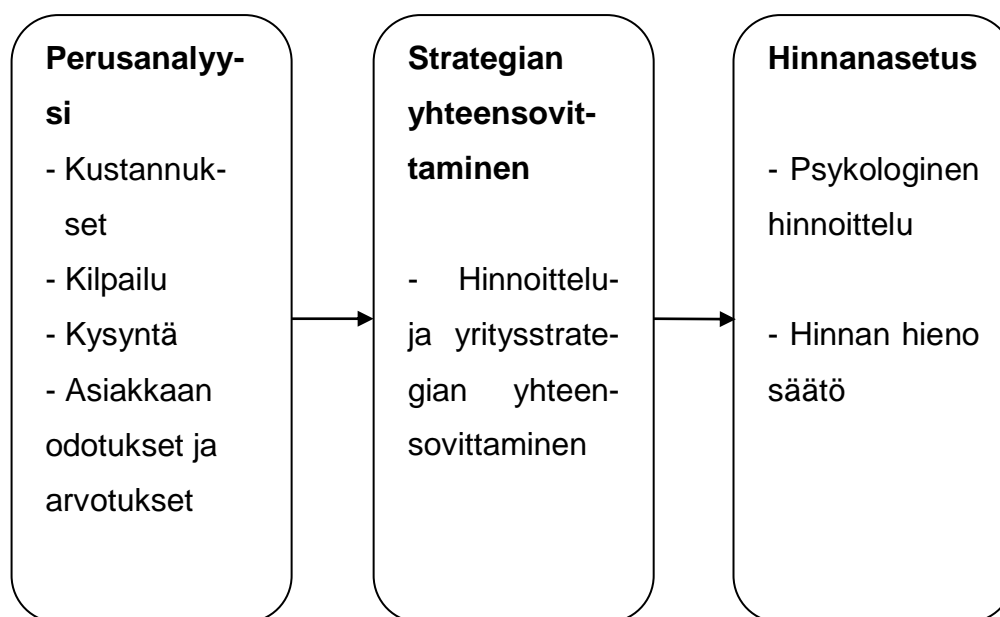
Kannattavuuden lisäksi hinnoittelu vaikuttaa myös tuotteiden asemointiin markkinoilla (Vilen 2010). Hinnoittelulla pystytään siis vaikuttamaan siihen, miten laadukkaaksi tai arvokkaaksi tuote koetaan sekä mikä on sen markkinaosuus markkinoilla. Asiakas mieltää usein kalliin tuotteen laadultaan tai muotoilultaan paremmaksi kuin halvan tuotteen. Hinnoittelulla voidaan vaikuttaa siihen, koetaanko tuote luksus- vai perustuotteeksi (Järvenpää ym. 2010, 185).

Tuotteen imagon sekä laadun lisäksi hinnoittelulla voidaan vaikuttamaan myös tuotteen kysyntään, joka vaikuttaa suoraan kannattavuuteen (Järvenpää ym. 2010, 185). Hinnoittelulla voidaan myös vaikuttaa uusien kilpailijoiden tuloa markkinoille sekä yrityksen rahoitusasemaan. Tuotteista saatavalla tuotolla (kate) saadaan rahaa yrityksen toimintaan, joka puolestaan parantaa yrityksen rahoitusasemaa ja maksukykyä. (Vilen 2010.)

7.2 Hinnoitteluprosessi

Tuotteen tai palvelun hinnoittelussa voidaan erottaa kolme vaihetta: perusanalyysi-, strategian yhteensovitus- ja hinnanasetusvaiheen (Järvenpää ym. 2010, 198). Ennen lopullista hinnan päättämistä tulee huomioida monia asioita. Näiden vaiheiden avulla pyritään varmistamaan se, että hinta on oikea kyseissä kilpailu- ja markkinatilanteessa, asiakkaisiin vetoava ja linjassa yrityksen toiminnan kanssa.

Hinnoittelu aloitetaan perusanalyysillä eli selvittämällä tuotteen tai palvelun kustannuksia, kysyntää ja kilpailutilannetta sekä niihin vaikuttavia tekijöitä (ks. kuva 3). Näiden osa-alueiden avulla varmistetaan se, että tuote on kannattava ja, että sillä on mahdollisuus menestyä kyseisessä markkina- ja kilpailutilanteessa. Hinnoiteltaessa tuotetta on myös tärkeää huomioida oman yrityksen toimiala, jotta valittu menetelmä sopisi sille parhaalla mahdollisella tavalla.

KUVA 3: Hinnoitteluprosessin vaiheet, (Järvenpää 2010, 200).

Hinnoittelun alkuvaiheessa tavoitteena on mm. se, että hinnoittelu kattaa syntyvät kustannukset, jolloin tuote on kannattava. Kannattavuuden selvittämiseksi voidaan hyödyntää kustannusperusteista hinnoittelua. Samalla voidaan hyödyntää markkinaperusteista hinnoittelua, jonka avulla vaikutetaan tuotteen asemaan ja kilpailukykyyn markkinoilla. Tuotetta tai palvelua hinnoiteltaessa on myös huomioitava tuotteen merkitys asiakkaalle (ylellisyys vai välttämättömyys) sekä tuotteen elinkaaren vaikutus. Myös muut asiakkaan ostopäätökseen vaikuttavat tekijät, kuten kotimaisuus, huomioidaan hinnoittelun alkuvaiheessa.

Seuraavaksi edetään strategioiden yhteensovittamiseen. Tällöin huomioidaan yrityksellä mahdollisesti olevat tavoitteet niin kasvun kuin kannattavuudenkin suhteen. Esimerkiksi markkinaosuuden kasvattaminen vaikuttaa hinnoitteluun

(Järvenpää ym. 2010, 199.) Pienikin hinnan nosto voi vaikuttaa positiivisesti kannattavuuteen, mutta saattaa samalla karkottaa osan asiakkaista.

Viimeisessä vaiheessa määritetään tuotteelle lopullinen hinta. Tällöin voidaan hyödyntää mm. psykologista hinnoittelua, jolla pyritään saamaan tuote tai palvelu vaikuttamaan asiakkaan kannalta edulliselta. Myös mahdollisten alennusten vaikutus tulee huomioida ennen lopullisen hinnan päättämistä. Alennusten tarpeellisuus ja keino on hyvä suunnitella etukäteen. Suunnittelun avulla voidaan hintaan vielä lisätä korotus arvioidun alennuksen mukaisesti. (Järvenpää ym. 2010, 199.)

7.3 Hinnoittelukeinot

7.3.1 Kustannusperusteinen hinnoittelu

Vaikka nykyisessä markkina- ja kilpailuolosuhteissa puhdas kustannusperusteinen hinnoittelu on harvinainen tapa hinnoitella tuote, on sillä silti merkittävä osa tuotteen hinnoittelussa (Laitinen 2007, 157). Voidaan siis ajatella, että markkinatilanteessa kustannuslaskennan roolina on lähinnä selvittää, mitkä tuotteet ovat kannattavia ja mitkä tappiollisia käytössä olevilla hinnoilla (Kotro 2007, 103). Kustannusperusteista hintaa voidaankin pitää lähtökohtana, josta lähdetään hakemaan lopullista myyntihintaa palvelulle tai tuotteelle (Laitinen 2007, 159).

Tämän lisäksi tehokkaan kustannuslaskennan avulla voidaan tuotteen rakenne ja tuotanto suunnitella kustannustehokkaaksi. Materiaalit, alihankinnat yms. (Kotro 2007, 104). Jossain tapauksissa kuitenkin kannattaa pitää valikoimassa myös tappiollisia tuotteita, sillä niiden avulla voidaan myydä kannattavia tuotteita (esim. risteilyn oheispalvelut) (Kotro 2007, 103).

Kustannusperusteisessa hinnoittelussa on todella tärkeää laskea kustannukset oikein, sillä ne ovat hinnoittelukeinon lähtökohdat (Järvenpää ym. 2010, 187). Kustannusperusteinen hinnoittelu on herkkä kustannusten ja tuotannon tai

myynnin määrän muutoksille (Laitinen 2007, 158). Kustannusperusteisen hinnan laskemiselle on olemassa erilaisia tapoja. Kustannusperusteinen hinta voidaan laskea joko omakustannusarvopohjaisella hinnoittelulla tai katetuottolaskentaan perustuvalla hinnoittelulla.

Kotron (2007, 98) mukaan katetuottolaskennan käyttö sopii erityisesti yrityksille, joissa kokonaiskustannuksista suurin osa muodostuu muuttuvista kustannuksista. Kustannusperusteinen hinnoittelu onkin erittäin suosittua mm. rakentamisan yrityksissä (Järvenpää ym. 2010, 200).

Katetuottohinnoittelussa muuttuvien kustannusten päälle lasketaan katelisa, joka kattaa sekä voittotavoitteen että kiinteät kustannukset. Katetuottolaskennassa lasketaan ensin muuttuvien kustannusten ja katetuottoprosentin avulla tuotteen veroton myyntihinta. Myyntikate saadaan kun selvitetään mistä arvonnalisäverottomasta myyntihinnasta muuttuvat kulut ovat 100 prosenttia. Myyntikatteelle on usein määritetty tietty prosenttiarvo. Seuraavan kaavan avulla saadaan ratkaisuta tuotteen arvonnalisäveroton myyntihinta:

$$\text{Myyntihinta (ALV 0 \%)} = \frac{100 * \text{muuttuvat kulut}}{(100 \% - \text{myyntikate \%})}$$

Saatu myyntihinta ja muuttuvat kustannukset sijoitetaan alla olevaan laskenta-kaavaan. Tiedossa olevien myyntikateprosentin avulla voidaan laskea tarvittava tieto. Tämä tieto saadaan myös vähentämällä myyntihinnasta muuttuvat kustannukset. Lopuksi hintaan lisätään vielä arvonnalisävero, jolloin saadaan tuotteen myyntihinta.

$$\begin{aligned} & \text{Muuttuvat kustannukset (ostohinta, raaka-aineet muuttuva työ)} \\ & + \text{myyntikate (kiinteät kustannukset ja voittotavoite)} \\ & \text{Myyntihinta (ALV 0 \%)} \\ & + \text{ALV} \\ & \text{Myyntihinta (sis. ALV)} \end{aligned}$$

Esimerkki:

Yrityksen myyntikatetavoite tuotteelle on 40 %:a. Tuotteen muuttuvat kustannukset ovat 100 euroa. Mihin hintaan yrityksen tulisi myydä tuote?

$$\text{Myyntihinta (ALV 0 \%)} = \frac{100 * 100 \text{ €}}{(100 - 40)} = 166,67 \text{ €}$$

Muuttuvat kustannukset	100,00 €
+ myyntikate	+ 66,67 €
Myyntihinta (ALV 0 %)	166,67 €
+ ALV (23 %)	+ 38,33 €
Myyntihinta (sis. ALV)	205,00 €

Menetelmän mukainen myyntihinta olisi 205 euroa.

Myös hinnoittelukerroin on yksi katetuottolaskennan keinoista. Menetelmässä määritellään kerroin, jonka avulla tuotteen hinta lasketaan. Hinnoittelukertoimen käyttö on helppoa, mutta kertoimen määrittelyssä tulee olla tarkkana. Kerroin voi sisältää ainoastaan yrityksen voittotavoitteen tai sekä voittotavoitteen että kiinteät kustannukset. Tämä vaikuttaa hinnoittelukertoimen suuruuteen. Hinnoittelukerroin on erityisesti myyjille hyvä hinnoittelun työkalu, sillä sen avulla he pystyvät itsenäisesti määrittelemään tuotteen myyntihinnan. (Järvenpää 2010, 191.)

Katetuottohinnoittelussa kustannusten laskennassa käytetään minimikalkyyliä (Järvenpää 2010, 188). Minimikalkyyli huomioi ainoastaan muuttuvat kustannukset. Minimikalkyylin mukaiset yksikkökustannukset saadaan kun muuttuvat kokonaiskustannukset jaetaan toteutuneilla suoritemäärillä. (Järvenpää ym. 2010, 104.)

$$\text{Minimikalkyyli} = \frac{\text{Muuttuvat kokonaiskustannukset}}{\text{Toteutunut suoritemäärä}}$$

Minimikalkyyli on käyttökelpoinen, erityisesti silloin kun muuttuvien kustannusten osuus kokonaiskustannuksista on suuri. Esimerkiksi tuotteen ostokustannukset voivat olla vähittäiskaupassa suurin kustannuserä. Jos muuttuvien kustannusten määrä on suuri, saadaan pelkästään ne laskemalla tarpeeksi tarkasti selville tuotteen tai palvelun kustannukset. (Järvenpää ym. 2010, 104.)

Omakustannusarvoon perustuvassa hinnoittelussa hinta määräytyy, kun kokonaiskustannuksiin lisätään voittolisä. Omakustannusarvoon perustuvassa hinnoittelussa tulee tietää tarkkaan kuinka välilliset ja kiinteät kustannukset kohdistuvat tuotteisiin. Omakustannusarvoon perustuvaa hinnoittelua kannattaa käyttää katetuottohinnoittelun sijaan silloin, jos yrityksellä on suuret kiinteät tai välilliset kustannukset. Jos yritys omaa hyvät laskentajärjestelmät, on omakustannusarvoon perustuvan hinnoittelun käyttö myös silloin parempi vaihtoehto. Menetelmää käytettäessä yksikkökustannukset voidaan laskea lisäys- tai toimintolaskelman avulla. (Järvenpää ym. 2010, 190–191.)

Yrityksissä lasketaan valmistus- ja omakustannusarvoja minimi-, keskimääräis- ja normaalikalkyylin mukaan. Valmistusarvo sisältää kustannukset, jotka aiheutuvat tuotteen valmistuksesta. Omakustannusarvo puolestaan sisältää kustannukset valmistuksesta sekä tuotteelle tai palvelulle kuuluvat hallinnosta ja markkinoinnista aiheutuvia kustannukset. (Järvenpää 2010, 109.)

Lisäyslaskenta on käyttökelpoinen hinnoittelukeino, kun valmistetaan useaa tuotetta tai palvelua, joiden toteuttaminen vaatii hyvin erilaisia valmistusprosesseja. Lisäyslaskennassa kustannukset luokitellaan välittömiin sekä välillisiin kustannuksiin. Välittömät kustannukset kohdistetaan suoraan tuotteisiin tai palveluihin. Välilliset kustannukset puolestaan lisätään tuotteille tai palveluille yleiskustannuslisien eli yk-lisien avulla. (Järvenpää ym. 2010, 113–114.)

Lisäyslaskennassa on tärkeää suunnitella perusteet, joiden mukaan välilliset kustannukset kohdistetaan tuotteille. Tämä on haastavaa, sillä välillisten kustannusten osuus voi olla suuri suhteessa tuotteen kokonaiskustannuksista. Jakoperusteen tulisi olla tasapuolinen jokaista tuotetta kohtaan.

Yritys voi myös hyödyntää hintaporrastusta hinnoittelussaan. Hinnoittelutekniikan ideana on myydä tuotetta asiakkailla eri hintaan. Menetelmän hyödyntäminen vaatii asiakkaiden segmentointia. Asiakkaat voidaan segmentoida mm. maksutavan ja hänen tuomiensa myyntitulojen mukaan.

Hintaporrastusta käytettäessä alimman hinnan tulee olla vähintään muuttuvien kustannusten suuruinen. Kun hinta ylittää muuttuvat kustannukset, jää siitä vielä katetta kattamaan yrityksen kiinteistä kustannuksista sekä yrityksen voittotavoitetta. Hinnoitteluporrastusta kannattaa hyödyntää. (Järvenpää 2010, 193–194.)

7.3.2 Markkinalähtöinen hinnoittelu

Markkinointilähtöisessä hinnoittelussa saadaan hinta suoraan markkinoilta. Hinnoittelumenetelmässä on tärkeää pyrkiä sopeuttamaan kustannukset markkinahinnan alapuolelle, jotta toiminta olisi kannattavaa. Tuotteiden ja palveluiden hinnat määräytyvät markkinoiden kysynnän ja tarjonnan mukaisesti. Puhtaasti markkinaperusteisia hintoja näkee mm. raaka-ainepörsseissä.

Useimmiten tuotteen tai palvelun markkinoilla on aitoja substituuotteja eli vastavia tai korvaavia tuotteita tai palveluita. Nämä substituuotit määrittävät markkinahinnan tai ainakin hintatason, jota hinnoittelussa voi olla vaikea ylittää. Jotta ylitys onnistuisi, tulisi tuotettu usein erilaistaa. (Järvenpää ym. 2010, 195.)

Hinnoittelu on markkinoinnissa poikkeuksellisen vaativa tehtävä silloin, kun yritys hinnoittelee uuden tuotteen. Uuden tuotteen hinnoittelu on kuitenkin erittäin tärkeää. Liian alhainen hinta saattaa johtaa suureen kysyntään, mutta samalla se voi johtaa heikkoon kannattavuuteen. Joidenkin tutkimusten mukaan uuden tuotteen epäonnistuneista hinnoitteluista jopa 80–90 %:a johtuu liian alhaisesta hinnasta (Laitinen 2007, 263). Hinta ei kuitenkaan saa olla myöskään liian korkea, sillä se voi lopettaa tuotteen myynnin kokonaan. Hintaa päätettäessä tulee huomioida myös mahdolliset tulevat hinnanmuutokset.

Jotta tuotteen hinnoittelu onnistuisi, tulee kustannusten lisäksi tuntea asiakkaan ja heidän suhtautumisensa hintaan. Asiakas vertaa tuotteen hintaa ja itse tuotetta mielessään muihin tuotteisiin, niiden hintoihin, laatuun sekä muihin ominaisuuksiin.

Hintaa miettiessä kannattaa selvittää asiakkailta hinnat, joilla he pitävät tuotetta halpana tai kalliina. Kannattaa myös selvittää hinta, joka on jo liian halpa ja asiakas on siten huolissaan tuotteen laadusta. Myös tieto siitä hinnasta, joka on jo niin kallis, että asiakas ei edes harkitsisi tuotteen hankkimista, kannattaa selvittää. (Laitinen 2007, 243.)

7.3.3 Tavoitekustannuslaskenta

Tavoitekustannuslaskennan avulla voidaan pyrkiä markkinoilla olevan hinnan saavuttamiseen. Sen avulla selvitetään kustannukset sekä mahdollisuudet niiden pienentämiseen, jotta toiminta olisi entistä kannattavampaa. Menetelmän avulla pyritään siis ohentamaan kustannusrakennetta. Joissain tapauksissa ulkoistaminen voi olla menetelmän mukaan paras ratkaisu. Tavoitekustannuslaskentaa toiminnassaan hyödyntävät mm. Samsung ja Toyota (Järvenpää ym. 2010, 168).

Tavoitekustannuslaskennan tausta-ajatuksena on se, että jopa 90 %:a tuotteen elinkaaren aikaisista kustannuksista määräytyy suunnitteluvaiheessa. Suunnitteluvaiheessa päätetään siitä kannattaako tuotetta valmistaa. Myös tuotteeseen sisällytettävistä ominaisuuksista päätetään suunnitteluvaiheessa. Koko suunnitteluprosessin ajan tulee muistaa se, paljonko tuote korkeintaan saa maksaa.

Tuotteen kustannukset toteutuvat lähes aina päätösten mukaisesti, siitä vaiheesta lähtien kun tuotteen ominaisuuksista on päätetty. Tavoitekustannuslaskentaa tuleekin hyödyntää tuotteen tai palvelun suunnittelu vaiheessa. Menetelmän pääideana onkin toimia ennakoivasti sekä asiakaslähtöisesti. Suunnittelun lisäksi menetelmässä korostuu elinkaarisuunnittelu eli hinnassa pitää huomioida mm. mahdolliset huollon ja korjauksen kustannukset.

7.3.4 Psykologinen hinnoittelu

Psykologisen hinnoittelun perusajatuksena vaikuttaa asiakkaan hintakäsitykseen tavalla, joka edistää myyntiä. Useat yritykset hyödyntävät hinnoittelua, jossa saman tuotteen hinta neuvotellaan erikseen jokaiselle asiakkaalle. Menetelmän avulla saadaan kartoitettua asiakkaan hintakäsitys sekä pyritään nostamaan hinta lähellä sitä hintaa, jonka asiakas olisi valmis tuotteesta tai palvelusta maksamaan. (Laitinen 2007, 247.) Hinnoittelutavan tarkoituksena on samalla vaikuttaa asiakkaan hintakäsitykseen ja vakuuttaa asiakas tuotteen edullisuudesta sekä korkeasta laadusta.

Säännöttömien hintojen menetelmä on yksi psykologisen hinnoittelun menetelmistä. Siinä tuotteiden hinnat päättyvät parittomiin numeroihin tai arvoon, joka on juuri ja juuri alle tietyn tasaluvun. Säännöttömien hintojen menetelmässä asiakkaiden uskotaan kokevan tällaisten hintojen olevan alemmalla tasolla tai paremmin perusteltuja, mitä ne todellisuudessa ovat. Menetelmän mukaan asiakas havaitseekin helpommin tasaluvun alituksen kuin alituksen suuruuden. Vaikka tähän ei ole saatu tutkimuksissa aukottomia tuloksia, on menetelmän käyttö erittäin yleistä mm. vähittäiskaupassa (Laitinen 2007, 244). Asiakkaan saattavat jopa odottaa tämän menetelmän käyttämistä sen yleisyyden vuoksi.

Yritys voi hyödyntää myös tuotteiden ryhmähinnoittelua. Menetelmässä yritys jakaa tuotteet muutamaankin toisistaan poikkeavaan hintaryhmään, joita usein on kolme. Tämän hinnoittelutavan perustana on oletus siitä, että asiakkaat pitävät hintaa laadun mittana ja jakavat joka tapauksessa tuotteet karkeisiin hintaryhmiin hintakäsitystä muodostaessaan. Hinnoittelu pääajatus on siinä, että asiakkaiden uskotaan muodostavan hintakäsityksensä hintaluokan, eikä niinkään täsmällisen hinnan perusteella. Tästä vuoksi tuoteryhmän hinta voidaan nostaa lähelle hyväksyttävää ylärajaa ilman, että se vaikuttaa juurikaan kysyntään. Jotta menetelmää voidaan hyödyntää, tulee selvittää ainakin karkealla tasolla asiakkaan mielipide hyväksyttävistä hintojen ylärajoista eri hintaluokissa. (Laitinen 2007, 244.)

Tuote voidaan hinnoitella myös sen mukaan, kuinka arvokkaaksi se koetaan. Tätä kutsutaan arvoperusteiseksi hinnoitteluksi. Siinä on olennaista miettiä tuotteen tai palvelun lisäarvoa asiakkaan silmin. Asiakas voi arvostaa laatua, pitkää käyttöikää sekä muita ominaisuuksia tuotteen edullisuuden lisäksi. Nämä odotukset voivat kohdistua myös itse yritykseen.

Myös tuotteen arvoperusteisessa hinnoittelussa voidaan hyödyntää hintaporrastusta. Tällöin hintaporrastuksen perusteena olisi se, kuinka paljon asiakas arvostaa eri ominaisuuksia ja millaista hyötyä hänelle niistä olisi. Hinnoittelun haasteena onkin tunnistaa asiakkaan arvostamat tekijät sekä muuttaa ne näkyvään muotoon tuotteen hinnassa. Asiakas tulee tällöin myös vakuuttaa tuotteen arvosta. (Järvenpää ym. 2010, 195–196.)

8 YHTEENVETO

Normaalisti yhteenvedossa kootaan työn keskeisimpiä tuloksia sekä niistä tehtäviä johtopäätöksiä. Tämä opinnäytetyö on kuitenkin kokonaisuudessaan työn tulos, joten siitä ei pysty erittelemään merkittävimpiä tuloksia. Tämän vuoksi yhteenvedo käsittelee opinnäytetyöprosessia sekä työn taustoja.

Tarve oppaalle muodostui, kun tilitoimisto Verso Oy alkoi toimia Ensimetrin asiantuntija organisaationa. Tapaamisaika ei useimmiten riittänyt kaikkien tarvittavien asioiden käsittelemiseen, joten tarvittiin materiaalia, jota asiakas voi itse hyödyntää ja mistä hän voi saada lisätietoja.

Työn alkuvaiheessa ongelmana päättää, mitkä osa-alueet ja kokonaisuudet olisivat aloittavalle yrittäjälle kaikkein tärkeimpiä ja mistä hän saisi parhaan mahdollisen hyödyn. Alussa tutustuinkin jo olemassa oleviin oppaisiin saadakseni niistä tarvitsemaani lisätietoa. Oppaissa käsiteltiin poikkeuksetta verotusta ja yrityksen rahoitusta, joten niiden mukaan ottaminen tuntui loogiselta ratkaisulta.

Halusin kuitenkin lisätä oppaaseen myös talousohjauksen keinoja sekä tietoa, jonka avulla yritystoiminnan voidaan edesauttaa yrityksen kannattavuutta. Tutustuttuani talousohjaukseen käsitteleviin kirjoihin, päädyin käsittelemään myös budjetointia, hinnoittelua ja investointeja. Lisäsin työhön myös perustietoja organisaatiomuodoista.

Opinnäytetyön ehkä suurimmaksi haasteeksi muodostui se, että miten saan työhön yhdistettyä sekä toimeksiantajan toiveet ja aloittavalle yrittäjälle tarpeelliset asiat, kuitenkin samalla täyttäen opinnäytetyölle asetetut vaatimukset. Työ osoittautui yllättävän haastavaksi.

Onnistuin mielestäni valitsemaan aloittavan yrittäjän kannalta keskeisiä osa-alueita ja luomaan yhtenäisen kokonaisuuden. Onnistuin myös mielestäni luomaan selkeän kokonaisuuden. Kuitenkin vasta käytössä selviää oppaasta saatava hyöty.

LÄHTEET

Andersson, J., Ekström, C. & Gabrielsson, A. 2001. Kannattavuussuunnittelu ja -laskenta. 3. uudistettu painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.

Arvopaperimarkkinalaki 26.5.1989/495.

Finnvera Oyj. 2011a. Lainat. Finnvera. Luettu 10.12.2011.
<http://www.finnvera.fi/Lainat>.

Finnvera Oyj. 2011b. Takaukset. Finnvera. Luettu 10.12.2011.
<http://www.finnvera.fi/Takaukset>.

Järvenpää, M., Länsiluoto, A., Partanen, V. & Pellinen, J. 2010. Talousohjaus ja kustannuslaskenta. 1. painos. Helsinki: WSOYPro.

Kauppa- ja teollisuusministeriö. 2002. Eläkevakuutusyhtiöiden TEL-takaisinlainaus. TE-keskus. Luettu 30.11.2011.
<http://www2.te-keskus.fi/new/pk-info/investoi-16.htm>

Kinkki, S. & Isokangas, J. 2002. Yrityksen perustoiminnot. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Koski, P. & Sillanpää, M. 2011. Yhtiöoikeus. Helsinki: WSOYPro Oy.
<http://www.wsoypro.fi.elib.tamk.fi/wsoypro.aspx?navi=Onlinepalvelut.Yritysonline&prevpos=yo&pos=yo&page=selain&ts=yo&openhaku=&gethere=>.

Kotro, M. 2007. Yrityksen kannattavuus ja rahoitus. Aloittavan ja pk-yrityksen näkökulma. 1. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laitinen, E. 2007. Kilpailukykyä hinnoittelulla. Helsinki: Talentum Media Oy.

Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389.

Leppiniemi, J. 2011. Yritysrahoitus. Helsinki: WSOYPro Oy.
<http://www.wsoypro.fi.elib.tamk.fi/wsoypro.aspx?prevpos=yr111.1671&page=selain&ts=yo&pos=yr111.0&offset=0.0>.

Neilimo, K. & Uusi-Rauva, E. 2005. Johdon laskentatoimi. 6. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Niskakangas, H. 2011. Henkilöverotus. Helsinki: WSOYPro Oy
<http://www.wsoypro.fi.elib.tamk.fi/wsoypro.aspx?navi=Onlinepalvelut.Yritysonline&prevpos=hv&pos=hv&page=selain&ts=yo&openhaku=&gethere=>.

Niskanen, J. & Niskanen, M. 2000. Yritysrahoitus. Helsinki: Edita Oy.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Ossa, J., Saarnilehto, A. & Villa, S. 2007. Yritysmuodot. Toiminta, rahoitus ja veroitus. Helsinki: WSOYPro.

Osuuskuntalaki 28.12.2001/1488.

Patentti- ja rekisterihallitus. 2011. Yksityisen elinkeinonharjoittajan perustamisilmoitus. Patentti- ja rekisterihallitus. Luettu 30.10.2011.
<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yeh/perustaminen.html>.

Sitra. 2010. Sitran sijoitukset yrityksiin. Luettu 10.12.2011.
http://www.sitra.fi/fi/Rahoitus/paaomasijoitukset/sijoitukset_yrityksiin.htm

Suomen Teollisuussijoitus Oy. 2011. Luettu 10.12.2011.
<http://www.teollisuussijoitus.fi/>

Suomen yrittäjät. 2011a. Henkilöyhtiöiden verotus. Suomen yrittäjät. Luettu 16.10.2011.
<http://www.yrittajat.fi/verotjarahat/verotus/henkiloyhtioidenverotus>

Suomen yrittäjät. 2011b. Työnantajamaksut. Suomen yrittäjät. Luettu 15.10.2011.
<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/tyonantajanabc/tyonantajamaksut/tarkeita-lukuja-2011/>.

Suomen yrittäjät. 2011c. Vieras pääoma. Suomen yrittäjät. Luettu 30.11.2011.
<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/rahoitussuunnittelu/vieraspaama/>.

Säätiölaki 5.4.1930/109.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Työ- ja elinkeinokeskus. 2009. Yrityksen perustamisopas. Käytännön perustamistoimet. 18. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Vakuutusyhtiölaki 18.7.2008/521.

Vilen, P. lehtori. Hinnoittelu. Luento. 28.1.2010. Tampereen ammattikorkea koulu. Tampere.

Yhdistyslaki 26.5.1989/503.

Yrityksen perustajan opas. Silta yrittäjyyteen. 2008. Yrityksen perustajan opas. Silta yrittäjyyteen. 14. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Verohallinto. 2011a. Arvonlisäverotus. Verohallinto. Luettu 3.8.2011.
http://vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus.

Verohallinto. 2011b. Yritys- ja yhteisöasiakkaat. Verohallinto. Luettu 3.8.2011.
http://vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_yhteisoasiakkaat.

LIITE 1: 1 (2)

Yritysmuotojen verotus

	Yhtiö	Yhtiömies
Yksityinen toiminimi		
Pääomatulo (0 %, 10 %, 20 %)		28 %
Ansiotulo		Progressiivinen veroprosentti
Avoin yhtiö		
Pääomatulo (0 %, 10 %, 20 %)		28 %
Ansiotulo		Progressiivinen veroprosentti
Kommandiitti yhtiö		
<i>Vastuunalainen yhtiömies</i>		
Pääomatulo (0 %, 10 %, 20 %)		28 %
Ansiotulo		Progressiivinen veroprosentti
<i>Äänetön yhtiömies</i>		
Pääomatulo		28 %
Max. 20 %:a nettovarallisuudesta		
Ansiotulo		Progressiivinen veroprosentti
Tulot, jotka ylittävät 20 %:a nettovarallisuudesta		
Osakeyhtiö		
<i>Tulovero</i>	26 %	
<i>Osinko</i>		
<i>Osinko < 9 % matemaattisesta arvosta</i>		
Osinko < 90 000 eur		Verotonta tuloa
Osinko > 90 000 eur, ylimenevästä osasta		
70 % pääomatuloa		28 %
30 % verovapaata tuloa		Verotonta tuloa
<i>Osinko > 9 % matemaattisesta arvosta</i>		
ylimenevästä osasta		
70 % ansiotuloa		Progressiivinen veroprosentti
30 % verovapaata tuloa		Verotonta tuloa

(Jatkuu)

	Yhtiö	Yhtiömies
Julkinen osakeyhtiö		
<i>Tulovero</i>	26 %	
<i>Osinko</i>		
70 % pääomatuloa		28 %
30 % verovapaata tuloa		Verotonta tuloa
Osuuskunta		
<i>Tulovero</i>	26 %	
Osuuspääoman korko		
Korko < 1 500 euroa		Verotonta tuloa
Korko > 1 500 euroa, ylimenevästä osasta		
70 % pääomatuloa		28 %
30 % verovapaata tuloa		Verotonta tuloa

Laskumerkinnät

Pakolliset laskumerkinnät:

- Laskun antamispäivä
- Juokseva tunniste (voi koostua pelkistä numeroista tai kirjaimista ja numeroista)
- Myyjän arvonlisäverotunniste
- Tavaroiden/palveluiden määrä ja luonne sekä toimitus-/suorituspäivä tai ennakkomaksun maksupäivä
- Tavaroiden/palvelun yksikköhinta ilman veroa
- Verokanta
- Suoritettavan veron kokonaismäärä. (Tätä eikä verokantaa saa mainita, jos myyjä ei kuulu arvonlisäverovelvollisten rekisteriin.)
- Myyjän ja ostajan nimi ja osoite
- Mahdolliset hyvitykset ja alennukset
- Verottomuuden tai käännetyn verovelvollisuuden peruste
- Mahdollisessa muutoslaskussa viittaus aikaisempaan laskuun.

Kevennetyt laskumerkintävaatimukset

Kevennetyjä laskumerkintöjä saa käyttää määrältään vähäisiin laskuihin. Laskun loppusumma saa olla enintään 250 euroa. Myös tilanteissa, joissa teknisten olosuhteiden vuoksi pakollisia velvoitteita on hankala noudattaa, saa käyttää kevennetyjä laskumerkintöjä. Merkintöjä käytetään myös vähittäiskaupassa tai muissa siihen rinnastettavassa, lähes pelkästään yksityishenkilöille tapahtuvassa myyntitoiminnassa annettavia laskuja. (Työ- ja elinkeinokeskus 2009, 99–100).

Vaadittavat laskumerkinnät:

- Laskun antamispäivä
- Myyjän nimi ja arvonlisäverotunniste
- Tavaroiden/palveluiden määrä ja luonne
- Veron määrä verokannoittain tai veron peruste verokannoittain.

Esimerkki tulosbudjettista.

TULOSBUDJETTI 1.1.–31.12.2011

Liikevaihto		765 000
- Muuttuvat kulut (ostot)		-527 705
+ Varaston lisäys		24 250
Myyntikate		261 545
Kiinteät kustannukset		
- Valmistuksen kiinteät kustannukset	- 65 900	
- Markkinoinnin kiinteät kustannukset	- 60 700	
- Hallinnon kiinteät kustannukset	<u>- 40 700</u>	-167 300
Käyttökate		94 245
- poistot		-26 285
Liikevoitto		67 960
- korot		-6 500
Tulos ennen veroja		61 460
- ennakoverot		-12 000
- verot		-3 979,6
Tilikauden voitto		45 480,4

Esimerkki rahoitusbudjetista.

RAHOITUSBUDJETTI 1.1.2011-31.12.2011

	Q1-Q4
Alkukassa	12 500,00
Kassaanmaksut	
Myyntitulot	765 000,00
+ Myyntisaamiset alussa	62 600,00
- Myyntisaamiset lopussa	-95 625,00
Kassaanmaksut yhteensä	731 975,00
Kassastamaksut	
Ostot	-299 705,00
- Ostovelat alussa	-20 540,00
+ Ostovelat lopussa	34 657,50
- Valmistuksen palkat	-142 500,00
- Valmistuksen yleiskustannukset	-85 500,00
- Valmistuksen kiinteät kustannukset	-65 900,00
- Markkinoinnin kiinteät kustannukset	-60 700,00
- Hallinnon kiinteät kustannukset	-40 700,00
Investoinnit	
- Rakennukset	-4 000,00
- Koneet ja kalusto	-30 100,00
Lainan lyhennys	-9 000,00
Korot	-6 500,00
Verot	-12 000,00
Osingon maksu	-5 000,00
Kassastamaksut yhteensä	-747 487,50
Lainan nosto	5 000,00
Loppukassa	1 987,50

Nykyarvotekijätaulukko

Vuosi	korko%																								
	1 %	2 %	3 %	4 %	5 %	6 %	7 %	8 %	9 %	10 %	11 %	12 %	13 %	14 %	15 %	16 %	17 %	18 %	19 %	20 %	25 %	30 %			
1	0,990	0,980	0,971	0,962	0,952	0,943	0,935	0,926	0,917	0,909	0,901	0,893	0,885	0,877	0,870	0,862	0,855	0,847	0,840	0,833	0,800	0,769			
2	1,970	1,942	1,913	1,886	1,859	1,833	1,808	1,783	1,759	1,736	1,713	1,690	1,668	1,647	1,626	1,605	1,585	1,566	1,547	1,528	1,440	1,361			
3	2,941	2,884	2,829	2,775	2,723	2,673	2,624	2,577	2,531	2,487	2,444	2,402	2,361	2,322	2,283	2,246	2,210	2,174	2,140	2,106	1,952	1,816			
4	3,902	3,808	3,717	3,630	3,546	3,465	3,387	3,312	3,240	3,170	3,102	3,037	2,974	2,914	2,855	2,798	2,743	2,690	2,639	2,589	2,362	2,166			
5	4,853	4,713	4,580	4,452	4,329	4,212	4,100	3,993	3,890	3,791	3,696	3,605	3,517	3,433	3,352	3,274	3,199	3,127	3,058	2,991	2,689	2,436			
6	5,795	5,601	5,417	5,242	5,076	4,917	4,767	4,623	4,486	4,355	4,231	4,111	3,998	3,889	3,784	3,685	3,589	3,498	3,410	3,326	2,951	2,643			
7	6,728	6,472	6,230	6,002	5,786	5,582	5,389	5,206	5,033	4,868	4,712	4,564	4,423	4,288	4,160	4,039	3,922	3,812	3,706	3,605	3,161	2,802			
8	7,652	7,325	7,020	6,733	6,463	6,210	5,971	5,747	5,535	5,335	5,146	4,968	4,799	4,639	4,487	4,344	4,207	4,078	3,954	3,837	3,329	2,925			
9	8,566	8,162	7,786	7,435	7,108	6,802	6,515	6,247	5,995	5,759	5,537	5,328	5,132	4,946	4,772	4,607	4,451	4,303	4,163	4,031	3,463	3,019			
10	9,471	8,983	8,530	8,111	7,722	7,360	7,024	6,710	6,418	6,145	5,889	5,650	5,426	5,216	5,019	4,833	4,659	4,494	4,339	4,192	3,571	3,092			
11	10,368	9,787	9,253	8,760	8,306	7,887	7,499	7,139	6,805	6,495	6,207	5,938	5,687	5,453	5,234	5,029	4,836	4,656	4,486	4,327	3,656	3,147			
12	11,255	10,575	9,954	9,385	8,863	8,384	7,943	7,536	7,161	6,814	6,492	6,194	5,918	5,660	5,421	5,197	4,988	4,793	4,611	4,439	3,725	3,190			
13	12,134	11,348	10,635	9,986	9,394	8,853	8,358	7,904	7,487	7,103	6,750	6,424	6,122	5,842	5,583	5,342	5,118	4,910	4,715	4,533	3,780	3,223			
14	13,004	12,106	11,296	10,563	9,899	9,295	8,745	8,244	7,786	7,367	6,982	6,628	6,302	6,002	5,724	5,468	5,229	5,008	4,802	4,611	3,824	3,249			
15	13,865	12,849	11,938	11,118	10,380	9,712	9,108	8,559	8,061	7,606	7,191	6,811	6,462	6,142	5,847	5,575	5,324	5,092	4,876	4,675	3,859	3,268			
16	14,718	13,578	12,561	11,652	10,838	10,106	9,447	8,851	8,313	7,824	7,379	6,974	6,604	6,265	5,954	5,668	5,405	5,162	4,938	4,730	3,887	3,283			
17	15,562	14,292	13,166	12,166	11,274	10,477	9,763	9,122	8,544	8,022	7,549	7,120	6,729	6,373	6,047	5,749	5,475	5,222	4,990	4,775	3,910	3,295			
18	16,398	14,992	13,754	12,659	11,690	10,828	10,059	9,372	8,756	8,201	7,702	7,250	6,840	6,467	6,128	5,818	5,534	5,273	5,033	4,812	3,928	3,304			
19	17,226	15,678	14,324	13,134	12,085	11,158	10,336	9,604	8,950	8,365	7,839	7,366	6,938	6,550	6,198	5,877	5,584	5,316	5,070	4,843	3,942	3,311			
20	18,046	16,351	14,877	13,590	12,462	11,470	10,594	9,818	9,129	8,514	7,963	7,469	7,025	6,623	6,259	5,929	5,628	5,353	5,101	4,870	3,954	3,316			
21	18,857	17,011	15,415	14,029	12,821	11,764	10,836	10,017	9,292	8,649	8,075	7,562	7,102	6,687	6,312	5,973	5,665	5,384	5,127	4,891	3,963	3,320			
22	19,660	17,658	15,937	14,451	13,163	12,042	11,061	10,201	9,442	8,772	8,176	7,645	7,170	6,743	6,359	6,011	5,696	5,410	5,149	4,909	3,970	3,323			
23	20,456	18,292	16,444	14,857	13,489	12,303	11,272	10,371	9,580	8,883	8,266	7,718	7,230	6,792	6,399	6,044	5,723	5,432	5,167	4,925	3,976	3,325			
24	21,243	18,914	16,936	15,247	13,799	12,550	11,469	10,529	9,707	8,985	8,348	7,784	7,283	6,835	6,434	6,073	5,746	5,451	5,182	4,937	3,981	3,327			
25	22,023	19,523	17,413	15,622	14,094	12,783	11,654	10,675	9,823	9,077	8,422	7,843	7,330	6,873	6,464	6,097	5,766	5,467	5,195	4,948	3,985	3,329			